

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Proměny mediální reprezentace Romů ve zpravodajství TV Nova

**Changing of media representation of Romani people in TV Nova
news**

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Michaela Brodská

Obor: Česká filologie

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou prací na téma: „Proměny mediální reprezentace Romů ve zpravodajství TV Nova“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Děkuji vedoucí práce Mgr. Jindřišce Svobodové, Ph.D., za stálou vstřícnost, cenné rady a připomínky při vedení mé magisterské diplomové práce.

Úvod.....	5
1. Televize Nova – charakteristika média.....	5
1.1 Začátky.....	5
1.2 Zpravodajství.....	6
1.2.1 Televizní noviny.....	6
1.2.2 Obsah a struktura reportáží.....	7
1.2.3 Téma.....	7
1.2.4 Živé vstupy.....	8
1.3 Měření sledovanosti.....	10
1.3.1 Asociace televizních organizací (ATO).....	11
2. Národnostní menšiny v ČR.....	13
2.1 Romové.....	14
2.1.1 Příchod Romů do evropských zemí.....	14
2.1.2 Období snah o asimilaci a integraci Romů.....	16
2.1.3 Situace po roce 1989.....	17
2.2 Zobrazování menšin.....	17
2.2.1 Mediální obraz Romů.....	19
3. Konstrukce reality.....	22
3.1 Sociální konstrukce reality.....	22
3.2 Mediální konstrukce reality.....	23
3.2.1 Ptolemaiovské pojetí.....	25
3.2.2 Koperníkovské pojetí.....	25
4. Kvantitativní část – obsahová analýza.....	31
4.1 Zkoumaný vzorek.....	32
4.2 Výzkumné otázky.....	34
4.2.1 Hlavní výzkumná otázka.....	34
5. Kvalitativní část – analýza diskurzu.....	48
5. 1 Inspirace Theunem A. van Dijkem.....	50
Závěr.....	67
Anotace.....	71
Shrnutí.....	72
Resumé.....	73
Seznam grafů.....	74
Bibliografie.....	75
Příloha č. 1 – Kódovací klíč.....	84
Příloha č. 2 – Seznamy odvysílaných příspěvků.....	85

Úvod

V předkládané magisterské diplomové práci zkoumáme vývoj mediálního obrazu romské minority, žijící v České republice. Tuto menšinu jsme si zvolili především proto, že ji vnímáme jako většinovou společností stále nedostatečně respektovanou, a to především pro její kulturní a sociální odlišnosti. Z médií, z nichž jsme si vybírali obsah ke zkoumání, jsme si zvolili komerční televizi Nova, která již od svého vzniku v devadesátých letech platí za jednu z nejoblíbenějších, a tedy i nejsledovanějších stanic. Její hlavní zpravodajská relace se pak již od roku 1994, kdy TV Nova začala vysílat, řadí na první místo ve sledovanosti.

Práci jsme tematicky rozdělili do pěti kapitol, přičemž v první z nich se zaměříme na historii a vývoj vysílání televize Nova. Zajímat nás budou především okolnosti vzniku, ohlas na její začátky a nové způsoby tvoření mediálních obsahů, které ji významně odlišily od do té doby nepřekonatelné veřejnoprávní České televize. Inovace ve vysílání je patrná především v oblasti zpravodajství, do něhož se řadí i relace Televizní noviny, a tak budeme pozornost věnovat i této specifické kategorii pořadů.

Ve druhé kapitole se pokusíme nastínit společensko-kulturní kontext dané problematiky a nastíníme život Romů u nás. Jejich současnou situaci, která se v některých částech naší země, jeví jako problematická, chceme zachytit pomocí popisu historického působení této etnicity v Evropě, přičemž především poukážeme na snahy o asimilaci a integraci do většinové společnosti. Budeme se také věnovat mediálnímu obrazu Romů, abychom uvedli teoretické základy praktické části naší diplomové práce.

Další oddíl pak zaměříme především na skutečnost, jak je v mediálních obsazích konstruována realita. Nejdříve popíšeme základní aspekty sociální konstrukci reality, následně se obdobně budeme věnovat druhému typu konstrukce reality, a to jejímu mediálnímu obrazu. V další části se pak zaměříme na rozdílné pojetí vztahu mezi realitou a mediální produkcí podle teorií Winfrieda Schulze. Jako poslední pak zmíníme pojem reprezentace a jeho chápání podle Richarda Dyera.

Čtvrtá kapitola již bude obsahovat první část našeho výzkumu. Získaný materiál budeme nejdříve zkoumat pomocí kvantitativní výzkumné metody – obsahové analýzy. Nastíníme její vznik a podstatu a pak ji aplikujeme na vybrané mediální obsahy. Stanovíme si hlavní výzkumnou otázku, která bude stěžejní pro celou praktickou část. Tu na konci naší práce s pomocí dílčích otázek a k nim připojených hypotéz, které se budeme snažit potvrdit či vyvrátit, zodpovíme.

Ve výzkumu budeme pokračovat také v páté části, v níž budou vybrané zkoumané jednotky zpracovány pomocí analýzy diskurzu. V rámci této metody existuje více možných přístupů, proto si zvolíme jeden, aby byl náš postup ucelený a jednoznačný. Také v této části položíme jednu výzkumnou otázku, na niž pomocí zjištěných informací, odpovíme.

Na závěr shrneme zjištěné poznatky z dílčích otázek. Tyto jednotlivé informace získané ze zkoumaných materiálů nám pomohou nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku, zda se mediální obraz této minority v průběhu let proměnil a pokud ano, uvedeme ještě, v jakém smyslu ke změně došlo.

1. Televize Nova – charakteristika média

Mediální obsah, který budeme v naší diplomové práci zkoumat, byl vysílán na televizní stanici, jež je již přes dvě dekády „stálíci“ na naší mediální scéně. Nejznámější komerční televize – televize Nova však v České republice nebyla první svého druhu, neboť jako první neveřejnoprávní stanice začala 20. června 1993 vysílat FTV Premiéra. Jednalo se však o vysílání omezené pouze pro Prahu a střední Čechy a podle někdejšího šéfredaktora zpravodajství TV Nova Jana Vávry obsahovalo pouze nejlacinější italské seriály. Jako jedinou konkurenci pro právě vznikající stanici hodnotil pouze veřejnoprávní Českou televizi, přičemž hlavní slabinu viděl především v osobě jejího tehdejšího ředitele Iva Mathé, jehož vnímal jako konzervativního člověka preferujícího televizi osmdesátých a devadesátých let.¹

1.1 Začátky

Klíčovým faktorem pro vznik komerční stanice především bylo, že mediální trh v postkomunistických zemích představoval lákavou příležitost pro zahraniční investory. Jedním z nich byl Američan a bývalý poradce prezidenta Reagana Mark Palmer působící jako velvyslanec v Budapešti. Ve Spojených státech se sešel s psychologem Peterem Hunčíkem s nabídkou projektu, jehož výsledkem mělo být zřízení soukromých stanic v šesti zemích východní a střední Evropy. V polovině roku 1992 pak Hunčík ve spolupráci s dalšími kolegy založili společnost s ručením omezeným CET 21², přičemž se dodatečně přidal a finální verzi žádosti o licenci s nimi připravoval Vladimír Železný, jenž se stal také prvním generálním ředitelem této nově vzniklé televize.³

Ačkoli licenci stanice získala v roce 1993, začala vysílat až v únoru 1994, konkrétně se pak jednalo o pátek 4. února. Od sedmi večer bylo divákům umožněno sledovat pompézní přenos z Národního muzea, kde mnohé ze známých

---

¹ VÁVRA, Jan. *Moc a nemoc televize Nova*. 1.vyd. Praha: Prostor, 2013, s. 24.

² Oficiální zkratka z názvu Central European Television for 21th Century.

³ Drahá televize Nova. *Transparency International* [online]. 2011 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/draha-televize-nova/>.

osobností přály nové televizi to nejlepší. O půl osmé pak následovalo první vysílání její hlavní zpravodajské relace – Televizních novin.⁴

Původní záměr, na jehož základě obdržela Nova licenci pro televizní vysílání, však zůstal nenaplněn. Prvotní koncept, vytvořit televizi pro intelektuály, nahradil program přitažlivější pro nejširší masy diváků.⁵

1.2 Zpravodajství

Jedním z hlavních rozdílů, s nímž nově vzniklá komerční stanice přišla, byl nový způsob tvorby hlavní zpravodajské relace. Nejenže se premiéra Televizních novin odehrála již v první den vysílání, ale také byla umístěna do stejného vysílacího času, v němž se už pravidelně vysílaly Události na veřejnoprávní České televizi. Od nově vzniklé televize se jednalo o opravdu velmi ambiciózní krok, který ovšem v kombinaci s dalšími důležitými aspekty, zajistil úspěch, v nějž, podle slov někdejších redaktorů, nedoufali ani ti největší optimisté.⁶

1.2.1 Televizní noviny

Nejen vysílání ve stejném čase, v němž zpravodajství vysílala konkurenční stanice, ale také samotný název relace, jenž byl tvůrci vybrán, by se dal považovat za podobně vyzývavý tah. Název *Televizní noviny* totiž původně v letech 1958 – 1990 označoval hlavní zpravodajskou relaci vysílanou tehdy ještě Československou televizí. Toto označení se však v květnu 1990 přestalo užívat a bylo nahrazeno pojmenováním *Deník ČST*.⁷ Podle Vávry Česká televize jako dědic komunistické Československé televize tento původní komunistický název raději sama opustila.⁸

---

⁴ KAŠPAROVÁ, Kateřina. *Pravda přichází z Novy*. 1. vyd. Praha: Formát, 1998, s. 16.

⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Michaela. *Čtvrtstoletí českých médií. Díl druhý (1994–1999)*. [online]. © 2006-2017 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/tisk/ctvrtstoletí-ceskych-medii-díl-druhy-1994-1999_262024.html.

⁶ VÁVRA, Jan. *Moc a nemoc televize Nova*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2013, s. 49–51.

⁷ Television News 1989. *Euscreen.eu* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://euscreen.eu/series.html?id=EUS_936B0F55E58E0113EB98A1DAB0C5584E&activeItem=EUS_00B6358E5246B78624FF69E959D3850A.

⁸ VÁVRA, Jan. *Moc a nemoc televize Nova*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2013, s. 53.

1.2.2 Obsah a struktura reportáží

Podle Kateřiny Kašparové, která na Nově začala působit krátce po jejím vzniku jako novinářka, se na podobě reportáží podílela především přítomnost amerických poradců poslaných vlastníky, aby dohlíželi na správné fungování vysílání. Ve zpravodajství se jednalo hlavně o fakt, že se pozornost odvrátila od politických témat k takzvaným lidským příběhům. Jednalo se o zásadní rozdíl ve srovnání s Českou televizí. Vážná politická a ekonomická témata byla ukazována na příbězích obyčejných lidí. Došlo tak k lepšímu porozumění zobrazovaného problému a ztotožnění se diváka se s osobou vystupující v reportáži než v případě veřejnoprávní stanice, která byla podle Kašparové plná mluvících hlav a komplikovaných odborných vyjádření.⁹

Došlo tak k převzetí osvědčených vzorů, které podle mediálního analytika Milana Šmída už po prvním půlroce vysílání zajistilo televizi Nova vítězství nad hlavním soupeřem – Českou televizí – také na poli zpravodajství. Po povrchním zkoumání formuluje tři hypotézy o příčinách vysvětlujících její úspěch. V první zmiňuje tabloidní formát, který do popředí staví katastrofy, zločin a senzace, přičemž za obdobný případ úspěchu považuje také zjevení bulvárního periodika Blesk v roce 1992. Dalším aspektem úspěchu je podle něj divácká únava z politických událostí v době, kdy se situace na naší politické scéně po posledních parlamentních volbách již stabilizovala a její sledování již nebylo plné překvapivých zvrátů, ale spíše pouhou rutinou. Jako poslední skupinu příčin uvádí zavedení metod zpravodajské práce, jež se osvědčily v amerických soukromých televizích. Sem následně řadí kromě výše zmíněné personalizace událostí též stručnost a maximální zjednodušení a v neposlední řadě také co nejužší spjatost s probíhající událostí.¹⁰

1.2.3 Téma

S přihlédnutím k první a třetí hypotéze uvedených v předchozí kapitole je tedy zřejmé, že TV Nova již od začátku volila strategii informovat o nových

⁹ KAŠPAROVÁ, Kateřina. *Pravda přichází z Novy*. 1. vyd. Praha: Formát, 1998, s. 18.

¹⁰ ŠMÍD, Milan. *Média, internet, TV NOVA a já*. 1. vyd. Praha: ISV, 2000. 231 s. Média, s. 170–171.

událostech především tak, aby informace byly zjednodušené a v porovnání se zpravodajstvím České televize pojaty bulvárněji. O tom svědčí i hodnocení Kateřiny Kašparové, která uvádí, že pro všechny platilo pravidlo, že „babička přejetá tramvaj je důležitější zpráva než odlet prezidenta na návštěvu Ameriky.“ Tato teze byla pak pravidelně po každém vysílání tvůrcům zpravodajství dáována jako vzor. A tak se Nova podle jejích slov stala Krvavou televizí.¹¹

O divácké úspěšnosti takto zaměřených témat bezesporu svědčí i fakt, že lidé sami pracovníkům zpravodajské relace volali s tipy, co by měli přijet natočit a následně odvysílat. Došlo například k tomu, že redakci někdo ze sousedů zavolal, aby upozornil na mimořádně neobvyklou koncentraci policejních aut v místě jeho bydliště. Příjezd reportérky spolu se štábem málem zmařil akci, při níž byl zatýkán šéf tzv. orlických vrahů Karel Kopáč. Podle slov Vávry se jednalo o běžné situace, neboť patřilo k naprostému standardu, že Nova musí být u všeho, co se kolem děje. Lidé nosili natočený materiál i sami, přičemž speciální případ tvořily autonehody a také kriminální případy. V počátcích navíc mnohdy nebyl brán ohled na pozůstalé, neboť reportáže obsahovaly záběry, které by si nikdo dnes netroufl odvysílat. Patřily mezi např. detaily mrtvých obětí, autentické snímky vyřezávání obětí z rozbitých automobilů aj., jež se postupně mírnily. Skutečnost že právě takový obsah pro Televizní noviny znamenal nevídaný úspěch, z něhož televize dodnes těží, je podle Vávry nezpochybnitelná.¹²

1.2.4 Živé vstupy

Dalším neméně důležitým prvkem v Česku do té doby neznámým byla přítomnost reportéra v obraze. Opět se jednalo o způsob, jak je možné navázat osobnější komunikaci s diváky. Reportér mohl pomocí živého vstupu také překonat absenci obrázků z dotyčné události.¹³ Dochází také ke stírání časových rovin mezi předem natočenými zprávami (minulý čas) a přímými reportážními vstupy jednotlivých redaktorů nebo živou zpravodajskou moderací ze studia (moderátoři mohou jednotlivé reportáže při jejich uvádění nebo na jejich konci doplnit o další

---

¹¹ KAŠPAROVÁ, Kateřina. *Pravda přichází z Novy*. 1. vyd. Praha: Formát, 1998, s. 18.

¹² VÁVRA, Jan. *Moc a nemoc televize Nova*. 1.vyd. Praha: Prostor, 2013, s. 49–51.

¹³ VÁVRA, Jan. *Moc a nemoc televize Nova*. 1.vyd. Praha: Prostor, 2013, s. 54.

informace v reálném čase). Vytváří se tak bezprostřední, specificky televizní zpravodajská přítomnost.¹⁴

Jako u mnoha jiných věcí, jež jedince v každé společnosti denně obklopují, má i vznik komerčních stanic jak své zastánce, tak také odpůrce. Příznivci jsou toho názoru, že jejich vznik, s nímž přišly v ruku v ruce také změny zpravodajské práce směrem k větší aktuálnosti, pohotovosti a také efektivnosti, znamená hlavně přínos. Zvláště pak kvůli pohotovosti vznikly štáby tvořené dvojicí nebo trojicí lidí s lehkou technikou, které se mohly pohotově pohybovat v terénu. Odpůrci na druhé straně upozorňují především na fakt, že obdobné ladění zpravodajské relace, s jakým přišla právě televize Nova, se vzdává komentáře, širšího výkladu pozadí zobrazované události, jejíž vysvětlení se nevměstná do průměrného trvání reportáží (60–90 vteřin). Dochází tak k nastolování agendy, jejíž prioritou jsou především zábava a rozptýlení, nikoli přinášení společensky důležitých a palčivých témat.¹⁵

Další z výtek poslední doby je také bulvarizace projevující se preferencí dramatických a konfliktních témat (nehody, skandály, katastrofy aj.), jež mají vyšší potenciál zaujmout masové publikum. V rámci usilování o co největší počet diváků s co nejnižším společným jmenovatelem intelektuální úrovně vytěsňuje z těchto médií témata na první pohled méně zajímavá, avšak pro fungování demokratické společnosti důležitá.¹⁶

Podle Šmída dochází k deformaci primární funkce, kterou by televize jako typ masového média měla plnit. Tudiž zobrazovat důležitá témata, odrážející názorovou pluralitu společnosti sloužící k utváření vlastních názorů. Ti nejvíce nároční kritici pak žádají od televize, zvláště pak od té nejsledovanější, aby byla místem veřejné diskuze obsahujícím nejširší spektrum názorů a hledisek.¹⁷

---

¹⁴ OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 83.

¹⁵ ŠMÍD, Milan. *Média, internet, TV NOVA a já*. 1. vyd. Praha: ISV, 2000. 231 s. Média, s. 171.

¹⁶ JIRÁK, Jan et al. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005, s. 30.

¹⁷ ŠMÍD, Milan. *Média, internet, TV NOVA a já*. 1. vyd. Praha: ISV, 2000. 231 s. Média, s. 171.

1.3 Měření sledovanosti

V novodobé historii České republiky se výzkumy sledovanosti jednotlivých televizních stanic systematictěji rozvíjely od druhé poloviny devadesátých let 20. století. Nejdůležitější byl pak rok 1997, v němž proběhlo první elektronické měření sledovanosti televize. Tento typ měření právě díky tomu, že je uskutečňován elektronickou formou, zajišťuje při sběru dat vysokou přesnost.¹⁸

Předtím data sledovanosti televizí přinášel výzkum Media projekt pod hlavičkou Sdružení komunikačních a mediálních organizací v ČR, který kromě sledovanosti médií zjišťoval také poslechovost rádií a čtenost periodického tisku. Kromě něj existoval také výzkum Střediska analýz programu a auditoria ČT (SAPA), jež používala Česká televize spolu s mediálními agenturami a výzkum agentury DEMA využívan televizí Nova, Premiérou TV a mediálními agenturami. Podstatná byla skutečnost, že jednotlivá čísla se od sebe v závislosti na použité metodě lišila. Ukázalo se tak, že je potřebný výzkum, který by přinesl nezávislá data z jednoho zdroje, a tak z této potřeby vznikl nový typ měření sledovanosti – elektronické.¹⁹

Data podstatná pro samotný výzkum prováděný prostřednictvím elektronického měření sledovanosti jsou získávána ze vzorku téměř dvou tisíc²⁰ domácností. Tento vzorek, jenž se nazývá panel, byl sestaven na základě dotazníkového šetření provedeného na samotném počátku výzkumu. Cílem dotazníkového šetření je analýza sociálně-demografické struktury obyvatelstva a jeho chování při sledování televizního vysílání. Pro zachování platnosti údajů je každý rok obměňováno 25 % z celkového počtu domácností.²¹

---

¹⁸TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 185.

¹⁹ TZ České peoplemetry měří sledovanost televize už 18 let. *Nielsen Admosphere* [online]. © 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/tz-ceske-peoplemetry-meri-sledovanost-televize-uz-18-let/>.

²⁰ Podle serveru <http://www.nielsen-admosphere.cz/> se v roce 2015 jednalo o 1850 domácností.

²¹ ČERNÁ, Magdalena. Nástroje měření sledovanosti médií. In: *Revue pro média: Časopis pro kritickou reflexi médií* [online] © 2001–2005 Brno: Host, 2004 [cit. 2017-01-24]. Dostupné z: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/nastrojemersled.html>.

1.3.1 Asociace televizních organizací (ATO)

Na výše zmiňovaném počátku elektronického měření stála Asociace televizních organizace, která vznikla 1. března 1997 odtržením od původního Sdružení komunikačních a mediálních organizace v ČR (SKMO) založeného o tři roky dříve, tedy v roce 1993. První oficiální výsledky získané touto nově zavedenou metodou měření, s níž asociace přišla, zveřejnila v červnu téhož roku. U zrodu ATO stáli ředitelé tří hlavní tehdejších stanic: za veřejnoprávní Českou televizi to byl Ivo Mathé, za TV NOVA Vladimír Železný a za další komerční stanici Miloš Petana stojící v čele Premiéry TV.²²

Podíváme-li se na první výsledky zveřejněné touto organizací, je zřejmé, že se potvrdily výsledky všech předchozích měření. Podle Pavla Krumpára, který převzal data z výzkumu společností MEDIA PROJEKT 94–95, byl vstup TV Nova do české mediální sféry opravdu přesvědčivý, neboť poté co zahájila své vysílání v únoru roku 1994, se už v květnu téhož roku dostala na vedoucí pozici na trhu a v 1. čtvrtletí 1995 již překročila hranici 70 % podílu na trhu.²³

Oficiální tisková zpráva vydaná ATO reflektující dva roky elektronického měření sledovanosti svými daty vedoucí pozici televize Nova pouze utvrzuje. V období od 2. 6. – 31. 12. 1997 se podíl na televizní sledovanosti pohyboval na 53 %.²⁴

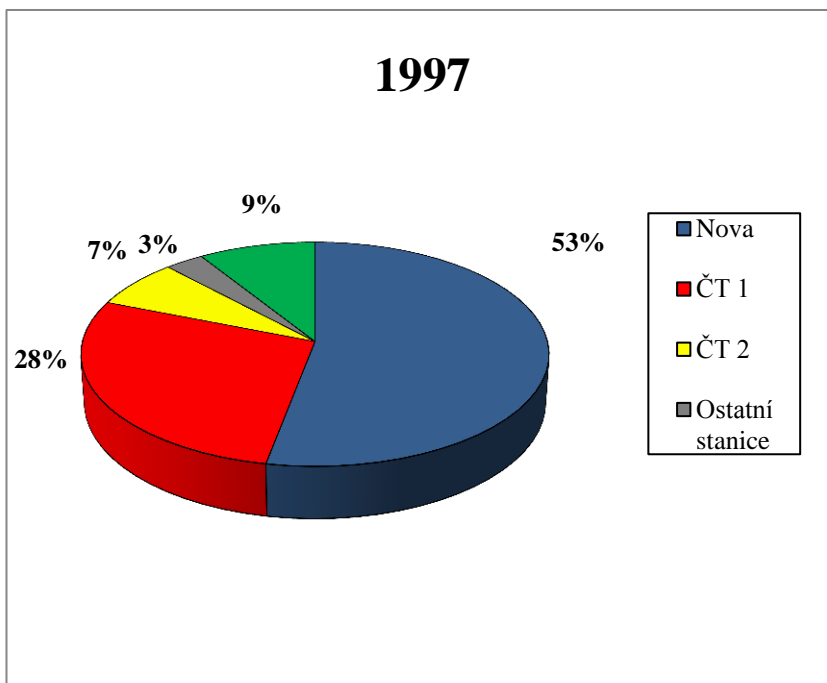
---

²² TZ České peplemetry měří sledovanost televize už 18 let. *Nielsen Admosphere* [online]. © 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/tz-ceske-peplemetry-meri-sledovanost-televize-uz-18-let/>.

²³ KRUMPÁR, Pavel. *Reakce České televize na změny na mediálním trhu v České republice v roce 1994, způsobené nástupem komerčních televizních vysílatelů*. Brno, 2007. Bakalářská diplomová práce. Masarykova universita. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D., s. 41.

²⁴ TZ České peplemetry měří sledovanost televize už 18 let. *Nielsen Admosphere* [online]. © 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/tz-ceske-peplemetry-meri-sledovanost-televize-uz-18-let/>.

Graf 1 – Podíl vysílání TV Nova na sledovanosti v roce 1997

2. Národnostní menšiny v ČR

Pavel Navrátil konstatuje, že hovoří-li se o sociální práci s menšinami, myslí se většinou národnostní, etnické nebo rasové skupiny. Avšak pojem menšina je podle něj značně pestrý a poukazuje na skutečnost, že v literatuře, ale také v běžné mluvě jsou za menšiny označovány rozmanité skupiny lidí. Mohou jimi být např. lidé s postižením, členové určitých politických, náboženských nebo jazykových skupin, homosexuálové, imigranti atd.²⁵

Česká republika patří mezi země, kde národnostní menšiny tvoří zhruba 5 % obyvatelstva. Příslušníky těchto menšin mohou být lidé, kteří jsou zástupci české většinové společnosti velmi podobní, a to např. historií, jazykem, barvou kůže, tak i lidé, kteří jsou odlišní svoji kulturou ale i mohou být odlišní i antropologickým zevnějškem. Česká společnost byla velmi uzavřenou a v období po druhé světové válce až do roku 1989 se problémem multikulturality a jakéhokoli multietnického soužití nezabývala. K této situaci přispělo hned několik různých faktorů. Jednalo se například o uzavřené hranice, ale velmi klíčovou roli sehrála také naše masmédiá, která do svých řad nepřijímala cizí nebo odlišné reportéry. Mohlo tak docházet k nepochopení, že každá národnostní menšina či etnická skupina má vlastní hodnotové vzory chování a jednání, jež mohou být odlišné od těch, které vnímají příslušníci majoritní části obyvatel jako „české normy“.²⁶

Vymezení pojmu národní menšina stanoví také zákon 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně § 2 zní:

1. Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

²⁵ NAVRÁTIL, Pavel a kol. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 16.

²⁶ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturální výchova v praxi]*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 88.

2. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.²⁷

2.1 Romové

Romská národnostní menšina je nejpočetnější ze všech minorit, které žijí na území České republiky. Podle posledních odhadů z roku 2015²⁸ podle kvalifikovaných koordinátorů pro záležitosti romské menšiny žije na území ČR 226 300 Romů, přičemž tento údaj představuje 2,1 % z naší celkové populace.²⁹

V Evropě pak podle odhadů Zvláštního zástupce pro romské otázky Rady Evropy z roku 2012 žije okolo 11 mil. Romů. Jedná se však stále o odhady pořízené poradci a koordinátory pro romské záležitosti na základě znalostí prostředí a souvislostí a na základě definice, že za Roma tito kvalifikovaní odborníci považují takového jedince, který se za něj považuje sám, aniž by se nutně k této příslušnosti hlásil (např. při sčítání lidu) nebo je za příslušníka této menšiny považován významnou částí svého okolí na základě domnělých či skutečných indikátorů (kulturních, sociálních nebo antropologických).³⁰

2.1.1 Příchod Romů do evropských zemí

Romové se v Evropě poprvé objevili v průběhu 14. století, přičemž už od začátku byli podle Evy Šotolové přijímáni s neporozuměním a údivem. Na základě různých pojmenování, mnohdy nesouvisejících s jejich skutečným původem, jsou těžko dohledatelné zprávy o jejich přítomnosti v různých oblastech. Do různých míst v Evropě Romové přicházeli z východu, přičemž až na konci 18. století byl odhalen původ romského jazyka a jeho přímá souvislost s jedním z indických jazyků – sanskrtem. Migrace z Indie pak probíhala v několika vlnách od 9. do 14.

²⁷ Národnostní menšiny. *Vláda České republiky* [online]. © 2009–2016 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>.

²⁸ Informace o aktuálním stavu jsme převzali z roku 2015, neboť shrnující zprávy o stavu menšin jsou publikovány půli následujícího roku (tato konkrétně vydána 7. 7. 2016).

²⁹ V roce 2015 se jednalo o 10 538 275 obyvatel, viz www.czso.cz.

³⁰ Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015. *Vláda České republiky* [online]. © 2009–2016 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015-146576/>.

století, v němž Romové přišli také do Čech. Přijímání nově příchozích Romů bylo kvůli tehdejší roztržitosti Evropy značně problematické hlavně kvůli doporučením a povolením, jež pro ně jako pro kočovníky v jedné zemi platila, avšak za hranicí další země již nemusela. Církev je následně odmítala jako pohany, řemeslná společenstva a cechy je považovaly za hrozbu a konkurenci, neboť řemesla vykonávali bez povolení. Problematické bylo také soužití s místními usedlíky, kteří měli vůči příslušníkům výhrady kvůli jejich řeči, způsobu oblékání a také vůči jejich životnímu stylu. Šotolová už zde vidí počátky vzniku negativního vnímání Romů, neboť poukazuje na to skutečnost, že je kronikáři zaznamenávali jako kočovníky s tmavou pletí a duší, a položili tak základy podobě, která se stala stereotypem.³¹

Dějiny Romů jsou z velké části vlastně rekonstrukcí. Neboť oni je nezapisovali a hmotné památky, které se dochovaly, pocházejí z posledních dvou století, přičemž se povětšinou jedná o nepřilíh obsáhlé zprávy v kronikách, letopisech a archivech jiných národů. Ačkoli nám právě historie Romů může pomoci k pochopení jejich jinakosti, je velmi obtížné získat o ní nějaké informace. I Viktor Sekyt poukazuje na obdobný nedostatek, jako byl již zmíněn, a to ten, že se o Romech často píše v různých ediktech, v nařízeních nebo v zákonech evropských národů, do nichž přišli, přičemž se jedná o negativní zobrazování.³²

Ačkoli se Romové za celou dobu od svého příchodu do Evropy podle dochovaných pramenů nesetkali s pochopením, nejkřutějším obdobím pro ně byla bezesporu 2. světová válka. V roce 1935 byli stejně jako Židé prohlášeni za občany druhé třídy a rasové ohrožení pro německý národ. A tak se již od počátku existence Národně socialistické strany Německa a nástupu Adolfa Hitlera k moci stali jako rasa cizí neárijské krve cílem vyhlazování.³³

---

³¹ ŠOTOLOVÁ, Eva. Příchod Romů do Evropy. In: *Romové – reflexe problému*. Praha: Sofis, 1997, s. 52–58.

³² ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. 2. vyd., aktualiz. Praha: Portál, 2008, s. 123.

³³ ŠOTOLOVÁ, Eva. Příchod Romů do Evropy. In: *Romové – reflexe problému*. Praha: Sofis, 1997, s. 61.

2.1.2 Období snah o asimilaci a integraci Romů

Druhá světová válka v podstatě zlegalizovala a v praxi uvedla násilí založené na odlišnosti „černých“ od „bílých“. Léta války také prohloubila důsledky populační exploze romského obyvatelstva, jejíž počátky jsou patrné na začátku století. Pro ty, kteří válku přežili, tato léta umocnila sociální bídu, vykořeněnost, kulturní zaostalost a také izolaci od společnosti.³⁴

Poválečné zřízení státu přineslo mnoho změn týkajících se snah o asimilaci a integraci Romů. Například už v roce 1951 ministerstvo vnitra požadovalo zprávu o počtu Romů a způsobu jejich života v jednotlivých územních celcích republiky (kraje, okresy a obce). Na základě zjištěných poznatků pak v roce 1952 vydalo směrnici nazvanou *Úprava poměrů osob cikánského původu*. Jednalo se o osmibodový program převýchovy, který mimo jiné zahrnoval zapojení Romů do řádného pracovního poměru a ubytování v místě bydliště, zapojení uvědomělých občanů Cikánů do převýchovného procesu nebo usazení kočovných Cikánů. Poslední ze zmíněných bodů pak sehrál důležitou roli v 1958, kdy byl schválen zákon *O trvalém usídlení kočovných a polokočovných osob* (zákon č. 74/1958 Sb.). Zákon znamenal násilné usazení olašských Romů, kteří jediní na území Československé republiky žili kočovným způsobem. Osobám žijícím tímto způsobem života bylo přiděleno zaměstnání a zajištěno ubytování. V dalších letech pak došlo ke schválení návrhu o likvidaci romských osad a následného rozptýlu obyvatel. Plánovaný počet rodin se však nikdy nepodařilo přemístit, a tak byla koncepce „řízeného rozptýlu zrušena“. Tuto koncepci zahrnující též sociální asimilaci pak nahrazuje koncepce společenské integrace a následně se pak také sami Romové začínají podílet na řešení vlastních problémů. Vzniká tak např. významná směrnice *O výchově a vzdělání výchovně zanedbaných a prospěchově opožděných cikánských dětí* obsahující různá doporučení a ustanovení týkající se základních ale také mateřských škol.³⁵

Z výše uvedeného nastínění situace Romů v tehdejší Československu je zřejmé, že pokusy o „zkulturnění“, integraci či dokonce asimilaci Romů za doby bývalého

³⁴ *Romové v České republice (1945-1998)*. 1. vyd. Praha: Socioklub, 1999, s. 142.

³⁵ ŠOTOLOVÁ, Eva. Příchod Romů do Evropy. In: *Romové – reflexe problému*. Praha: Sofis, 1997, s. 71–77.

tzv. socialistického státu byly nejen koncepčně zcela nesprávné, ale také nerealizovatelné. Nešlo a ani dnes se nejedná jen o sociálně-ekonomickou a tzv. kulturní zaostalost příslušníků této minority, ale zejména o problém vzájemného soužití, o koexistenci od sebe odlišných etnických či spíše národnostních skupin v rámci jedné společnosti. A především se jako důležité jevílo a i v dnešní době jeví překonání hlubokých předsudků, které tento proces komplikují. Je zřejmé, že v uplynulých desetiletích na Romy vždy pohlíženo jako na skupinu odlišnou od zbývajících obyvatelstva, nebyli nikdy dostatečně hodnoceni jako svébytné etnikum nebo národnost. Důsledky tohoto vnímání můžeme pozorovat dodnes především v problematických oblastech, v nichž je soužití majority a této minority mnohdy provázáno vzájemnými neshodami.³⁶

2.1.3 Situace po roce 1989

Listopad roku 1989 byl pak pro Romy obdobím velkých změn. Získali svobodu pěstovat svou národní kulturu a užívat svůj jazyk. Dále jim bylo umožněno, k plnění jejich vlastních zájmů zakládat vlastní organizace nebo navazovat vztahy na mezinárodní úrovni. Pořádání četných akcí, psaní básní i próz, subvence romského tisku, televizních i rozhlasových pořadů, výuka romského jazyka a kultury na vysokých školách aj. To byly změny signalizující, že došlo k pokusu o romskou „reprízu“ národního obrození. Brzy se však ukázalo, že Romové, především kvůli nejednotě a ztrátě nadšení, nedokážou nových možností dostatečně využít.³⁷

2.2 Zobrazení menšin

V dnešní době jsou v rámci interetnické komunikace média její podstatnou součástí. Pomocí svého rozsáhlého potenciálu působení výrazně přispívají k formování předsudků, stereotypů ve vnímání negativních i pozitivních vlastností příslušníků jednotlivých skupin, jež se v dané společnosti nacházejí. Je-li

---

³⁶DAVIDOVÁ, Eva. *Romano drom = Cesty Romů: 1945–1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 226–227.

³⁷ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 2.vyd., upr. Praha: Portál, 2000, s. 31–32.

zobrazovaný obraz o některé z etnických skupin zkreslený, podporuje v očích majority zjednodušené a šablonovité představy o těch, kteří patří k minoritám.³⁸

Při zobrazování jakékoli menšiny dochází také k jasné diferenciaci mezi „my“ a „oni“. Nejedná se o dvě samostatné skupiny lidí, jedná se zejména o rozdíl mezi dvěma zcela protikladnými stanovisky – mezi důvěrou a podezřením, citovou náklonností a antipatií, ochotou ke vzájemné pomoci a agresivitou. „My“ označuje skupinu, do níž divák patří, kterou zná a dobře jí rozumí, a proto se v ní cítí v bezpečí. „Oni“ pak představují skupinu, k níž divák nechce nebo nemůže náležet. Jeho představy o dění v ní jsou útržkovité a vágní a z důvodu nepochopení chování jejích členů připadá jejich chování divákovi nevypočitatelné a nahání mu strach. Tato nedůvěra mnohdy spojená s nepřátelstvím a agresivitou vůči cizí skupině vyústí v předpoklad znamenající kategorické a paušální odmítnutí připustit příslušníkům kategorie „oni“ nějakou pozitivní vlastnost spojené s tendencí zveličovat jeho skutečná ale i imaginární negativa.³⁹

Předsudky a stereotypy se zabývá interkulturní psychologie, pro niž představují jeden z nejzávažnějších problémů. Problémy spojené s předsudky a stereotypy pramení ze skutečnosti, že obsahují zevšeobecňující hodnocení a jsou ve společnosti velmi stabilní. To znamená, že ten, kdo je nositelem předsudku, vztahuje tato hodnocení na všechny příslušníky určitého etnika, národa či rasy. Neposuzuje pak daného jednotlivce podle jeho reálných charakteristik. Při vymezení pojmů stereotyp a předsudek pak Průcha vychází z definice, že předsudky mají tři komponenty. První z nich je kognitivní a zahrnuje stereotypy, tedy sdílené názory o charakteristikách. Pojem stereotyp stejně jako Průcha vymezuje také *Nový akademický slovník* v jedné ze svých definic takto: komplex představ, které mají příslušníci společenských skupin o sobě nebo o jiných (zvláště etnicky nebo rasově).⁴⁰

---

³⁸ URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef a MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 204.

³⁹ BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky: netradiční uvedení do sociologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, s. 44–50.

⁴⁰ KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov: [A-Ž: studentské vydání] / kolektiv autorů pod vedením Jiřího Krause*. 1. vyd. Praha: Academia, 2006, s. 750.

Stereotypy vůči etnicitě jsou pak součástí kulturního dědictví společnosti a nikdo tak nemůže uniknout učení převládajících postojů a stereotypů připsaných majoritní etnické skupině. Pokud bychom tedy vycházeli z toho, že jsou stereotypy vůči minoritní skupině jedinců sociálně podmíněny, učí se je děti už ve svém útlém věku. Tyto získané teorie jsou pak základem pro vytvoření sociálních kategorií, stereotypů i předsudků.⁴¹ Stereotyp v tomto pojetí považuje za složku předsudku. Další z komponentů je afektivní obsahující postoje, v nichž se odráží hodnocení skupin. Poslední složka je pak behaviorální označující diskriminaci v jednání se skupinami.⁴²

2.2.1 Mediální obraz Romů

Podle Kazimíra Večerky je možné mnohdy nalézt stereotypně negativní vnímání romské minority jako problémové, což podle něj vedlo ke vzniku sociální distance mezi touto menšinou a většinovou společností. Tato distance je spojena se vznikem interetnického konfliktu a xenofobie.⁴³

Mluvíme-li o zobrazování Romů v českých médiích konkrétně pak v rozhlasu a televizi, setkáváme se s analýzami Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen Rada), která zkoumá, nejsou-li porušovány zásady objektivit a relevantního zpravodajství. Ve svých analýzách pak vychází ze Zákona č. 231/2001 Sb., který jednoznačně zakazuje vysílat pořady, které mohou podněcovat k nenávisti z důvodu barvy pleti či příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, a rovněž pořady, které mohou utvrzovat stereotypní předsudky týkající se etnických nebo rasových menšin. Podle Rady námi analyzovaný pořad Televizní noviny prezentuje v souvislosti s Romy téměř vždy negativní informace převážně ze sféry kriminality, přičemž dochází k identifikaci pachatele trestného činu jeho etnicitou, mnohdy se těmito případy zabývá opakovaně a dochází k nadměrnému

---

⁴¹ MANSFELDOVÁ, Jitka. *Etnické stereotypy adolescentních Romů vyrůstajících v bílých náhradních rodinách*. Brno, 2009. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Martina Rašticová, Ph.D., s. 10.

⁴² PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 69.

⁴³ VEČERKA, Kazimír. Romové a sociální patologie. In: *Romové v České republice (1945-1998)*. Praha: Socioklub, 1999 s. 421.

označování jedinců jako Romů pouze na základě fyzických aspektů bez ohledu na to, zda jde skutečně o Romy, respektive, zda se jimi dotyční cítí být.⁴⁴

Dochází tak k vnější charakteristice, kterou nám média předkládají pouze proto, že ji zobrazovanému jedinci připisují na základě jeho zvnějšku. Romem je tedy v takových případech ten, kdo je za něj považován významnou částí svého okolí. Je však zřejmé taková identifikace nemusí vždy vycházet z toho, že ti, kteří jako jsou jako Romové rozpoznáváni pouze na základě svého vzhledu, mohou takové zařazení odmítnout. Odlišný je pak případ, v němž se využívá označení Rom v okamžiku, kdy je míněn ten, kdo si osvojil a praktikuje komplexní systém hodnot, norem, způsobů řešení problémů atd. Jedná se o systém, který je identifikován jako romská kultura. Označení příslušníků této minority se pak oprávněně používá v případě, že Romem je ten, kdo se za Roma považuje ve smyslu svojí sebeidentifikace.⁴⁵ V tomto smyslu se při posledním Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 přihlásilo k romské menšině 13 150 obyvatel.⁴⁶

Vytváří se tak pro fungování společnosti nebezpečné předsudečné stereotypy, jež se významně podílejí na spoluutváření vztahu majority k minoritě. Běžný televizní divák, který podle Rady přichází do styku s romskou etnicitou spíše výjimečně, čerpá poznatky o ní prakticky pouze ze zpráv produkováných médii. Přičemž v případě hlavní zpravodajské relace televize Nova je zřejmá nevyváženost, vznikající skutečností, že způsobem, jaký používá při výběru témat a jejich zpracováním, vychází vstříc, tomu, co její diváci očekávají a chtějí slyšet.⁴⁷

Badáňová též poukazuje na skutečnost, že analýzy mediální prezentace romského etnika, které byly v České republice realizovány, se ve svých výsledcích v mnoha aspektech přibližují závěrům zahraničních výzkumů. Ze všech, s nimiž pracovala,

---

⁴⁴ Analýzy. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. 2012 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/analyzy-vysilani/index.html>.

⁴⁵ HIRT, Tomáš, ed. a JAKOUBEK, Marek, ed. *"Romové" v osídlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 14–16.

⁴⁶ *Sčítání lidu, domů a bytů* [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb>.

⁴⁷ Analýzy. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. 2012 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/analyzy-vysilani/index.html>.

zmiňuje především *Obraz Romů v televizním zpravodajství*, jehož autorkou je Renáta Sedláková a z něhož vyplývá, že Romové jsou ve zpravodajských relacích na televizních obrazovkách spojováni s kriminalitou, emigrací a sociálními problémy. Zároveň také dostávají menší prostor k vyjádření a prezentace jejich případných mluvčích se odlišuje od prezentace zástupců majoritní části obyvatel.⁴⁸

---

⁴⁸ BADÁŇOVÁ, Adéla. *Proměny mediální reprezentace Romů v českém tisku*. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, s. 14.

3. Konstrukce reality

Zabýváme-li se v naší diplomové práci médií a obsahy, které jsou nám jejich prostřednictvím předkládány, nutně si klademe otázku o vztahu mezi mediální produkcí a realitou. V případě popisu mediálních produktů můžeme na jedné straně definovat mediální skutečnost zahrnující vše, co se v jednotlivých médiích objevuje a co se tak stává součástí naší vlastní zkušenosti, a na straně druhé budeme mít skutečnost sociální, kterou můžeme definovat jako to, co každému svému příslušníkovi daná společnost nabízí jako představu o světě a podle čeho takový jedinec, jenž je v ní zakotvený, vykládá svět, který jej obklopuje. Obě tyto skutečnosti jsou sociálně určené konstrukce reality vznikající tím, jak se do konkrétních sdělení proměňují postoje, soudy a také příslušné abstraktní hodnoty. Zároveň se tyto dva druhy „realit“ doplňují, popírají se nebo si také konkurují. Tvoří však také základ zkušenosti, s jehož pomocí se jedinec vztahuje ke svému okolí, na jehož základě formuluje soudy o ostatních lidech nebo díky níž odhaduje svoje šance na uplatnění ve společnosti atd.⁴⁹

3.1 Sociální konstrukce reality

Teorie sociálního konstruktivismu je z velké části založena na knize *Sociální konstrukce reality* od autorů Thomase Luckmanna a Petera L. Bergera. Ti uvádějí, že svět každodenního života není totiž pouze světem, který je obyčejnými členy společnosti pokládán za danou realitu při jejich cílevědomém a subjektivním jednání. Ale je to podle nich také svět, který má původ v jejich myšlenkách a činnostech a je jimi následně také jako reálný udržován.⁵⁰

Realita je tedy v takovém pojetí konstruovaná. Dochází k tomu, že člověk a sociální prostředí spolu interagují v tom smyslu, že produkt zpětně působí na producenta. Na úrovni sociologie jde pak o dialektický vztah mezi člověkem a společností. K výše uvedenému vztahu přispívají tři vzájemně propojené procesy externalizace, objektivizace a internalizace. Lidská existence je neustále

---

⁴⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 286.

⁵⁰ BERGER, Peter L. a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 25.

provázena procesem externalizace, který se projevuje projektováním vlastních významů jedince do reality, čímž se podílí na konstrukci sociálního řádu, v němž se cítí bezpečně. Tento proces je člověku dán biologicky a je určen potřebou stability, kterou každý z nás má. Z tohoto faktu vyplývá, že celá lidská společnost a řád, který ji utváří, jsou nakonec produktem člověka, který se v procesu objektivizace jeví jako objektivní realita, o níž si člověk zpětně není schopen uvědomit, že je jeho vlastním produktem. Posledním ze třech výše zmíněných procesů je internalizace, během níž se už jedinec stává produktem objektivní reality, kterou sám vymyslel. Internalizace je pak součástí socializace, kde hraje důležitou roli jazyk.⁵¹

V tomto pojetí pak jazyk svým uživatelům poskytuje hotové prostředky pro neustálou objektivizaci jejich soustavně se vyvíjející zkušenosti. Jazyk se dá snadno přizpůsobovat tak, aby jeho mluvčím umožnil objektivizovat zkušenosti různého druhu, s nimiž se během života setkávají. Různé zkušenosti tak typizuje a jedincům umožňuje, aby je utřídili do široce vymezených kategorií, jimž nerozumí pouze jednotlivý mluvčí, ale i ostatní lidé ve společnosti.⁵²

3.2 Mediální konstrukce reality

Mediální skutečnost má navíc v současnosti stále významnější postavení, neboť převládá názor, že divákovi právě média poskytují stále větší díl „reality“, jež je pro něj pouze zprostředkovaná, neboť je za hranicemi jeho osobních zkušeností, které prožívá.⁵³ Jak jsme již zmínili, je realita, kterou konstruujeme my sami, nedílnou součástí socializace jedinců. Roli médií a mediální skutečnosti, kterou předkládají svým divákům, je ve skutečnosti poměrně obtížné prokázat. Zejména proto, že míníme-li socializaci dětí nebo dlouhodobou socializaci dospělých, vždy se jedná o dlouhodobý proces a také se jako problematické při zjišťování mediálního účinku jeví, že se tento účinek ocitá v interakci s ostatními společenskými vlivy. I přes tyto faktory, které ztěžují ověřitelnost působení

⁵¹ BOBEK, Martin. *Problematika mediálního konstruování reality*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Vedoucí práce Renata Sedláková, s.14–15.

⁵² BERGER, Peter L. a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 43–44.

⁵³ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 286.

mediálních obsahů, existují základní předpoklady, které počítají s jejich potenciálními socializačními účinky a jsou ukotveny v politice kontroly médií. Lze tedy definovat dvě stránky teze v oblasti socializace působením médií. První uvádí, že média spolu se svými obsahy posilují a podporují ostatní prostředky, které jsou součástí socializace. Druhá však poukazuje na skutečnost, že se média jsou nezdědka považována za hrozbu, jež může potenciálně ohrožovat hodnoty, které jsou jedinci vštěpovány během výchovy.⁵⁴

Podle Ireny Reifové jsou masová média jedním z nejmocnějších sociálních aktérů, kteří jsou angažováni v oblasti vytváření či konstruování reality. Vznikají tak zpravodajské relace, jež utváří realitu, jejíž vznik probíhá za účasti publika způsobem, že masová média nekoordinují své významy s realitou, která na nich nebývá závislá, ale právě naopak na straně diváků dochází ke koordinaci skutečnosti s mediálními významy, které jsou jimi přijímány. Skutečností se pak pro publikum stávají jen její úseky, které jsou součástí mediálního zobrazování a které jsou divákovi zprostředkovávány.⁵⁵

V jedné z kvantitativních metod – obsahové analýze, jež se k výzkumu mediálních obsahů používá a kterou budeme v praktické části naší diplomové práce také využívat, je zakódovaná představa, že se v zobrazovaných obsazích nějak odráží skutečnost, která je připravena k mediální prezentaci. Provádíme-li tento typ analýzy, považujeme za realitu statistické údaje o společnosti. Jako příklad můžeme využít zobrazování a výskyt zástupců nějaké z menšin ve zpravodajských relacích, který pak můžeme poměřovat se zjištěními, jak se zástupci dané minority podílí na celkové populaci. Výsledkem takto zaměřeného výzkumu může být konstatování, že sledovaná minoritní skupina, je ve srovnání s jinými statistickými údaji, v mediálních obsazích zastoupena nadproporčně, proporčně, nebo je zobrazována podproporčně. Jedná se o vztah, který média sama podporují především tím, že v novinářské profesi je zdůrazňováno jako

---

⁵⁴ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 392–393.

⁵⁵ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 107.

měřítko kvality zpravodajství jeho objektivita, vyváženost a také důraz na neutralitu či faktičnost.⁵⁶

Rozdíly v jednotlivých přístupech ke vztahu mezi realitou a mediální produkcí vysvětlil Winfried Schulz na teoriích, z nichž v jedné z nich považuje média za zrcadla skutečnosti (ptolemaiovské pojetí) a ve druhé pak mluví o médiích a obrazech světa (kopernikovské pojetí).

3.2.1 Ptolemaiovské pojetí

Tato představa o vlivu masových médií a jeho příčině, kterou bývá zkreslená mediální skutečnost, je podle Schulze postavena na dvou premisách. První z nich předpokládá zásadní protiklad mezi masovými médii a společností. Podle tohoto pojetí jsou pak média ve společnosti chápána jako cizí těleso, jako technologie, která má potenciál nejen jedince, ale celé sociální skupiny ne pouze ovládat a kontrolovat, ale také s nimi manipulovat. Druhá z premis pak předpokládá, že hlavním úkolem médií a zejména pak zpravodajství v nich, je zrcadlit realitu, tzn. divákovi předkládat co možná nejpřesnější obraz světa, přičemž média znamenají pasivní zprostředkovatele reality a jsou připodobňována k satelitům ve vesmíru odrážejícím signál, který následně překonává větší vzdálenosti. Tato zrcadla skutečnosti jsou však podle těch, jež toto ptolemaiovské pojetí používají, vnímána jako prostředky, které skutečnost pokřivují a reagují na zjevnou a rozšířenou kritiku médií. Tito kritici předpokládají za vznikem mediálních obsahů jistou formu konspirace, a tak směřují k silné kontrole médií.⁵⁷

3.2.2 Kopernikovské pojetí

Tato koncepce se zásadně od výše zmíněné odlišuje. Primárně proto, že média pokládá za integrální součást společnosti. Média tak nejsou považována za pasivního zprostředkovatele informací, nýbrž je na ně nazíráno jako na aktivní prvek v sociálním procesu, z něhož vychází představy o skutečnosti. Jejich

---

⁵⁶ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 286.

⁵⁷ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Politická komunikace a média*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 29–31.

hlavním úkolem je selekce, zpracovávání a interpretování podnětů a událostí z okolního světa. Právě tímto se podílejí média na kolektivním úsilí konstruovat realitu a následným zveřejněním ji zpřístupnit všem. Zatímco v prvním z konceptů se realita pokládá za předmět a také předpoklad komunikace, v tomto pojetí je výsledkem komunikace. Různé aspekty participující na tvorbě mediální reality, jež jsou v ptolemaiovském pojetí terčem kritiky např. nevyváženost, selektivnost, hodnocení, se pak v kopernikovském považují za vedlejší účinky považované nejen za nezbytné, nýbrž také za žádoucí funkce komunikace.⁵⁸

V rámci tohoto pojetí konstruktivismu pak jeho umírnění zastánci připouští, že předmediální skutečnost existuje, zároveň však konstatují, že ji masová média, vzhledem k principu, na jehož základě pracují, nemohou nikdy adekvátně zachytit. Aspekty, v nichž se skutečnost a její mediální prezentace rozchází, nejsou z tohoto pohledu chápány jako záměr manipulátorů, ale jako neodstranitelná součást fungování masmédií. Předmětem zájmu je také, jak se do konstrukce reality v médiích promítá rutina jako nedílná součást tvorby mediálních obsahů. V neposlední řadě je pak zkoumán také koncept objektivit. Ta však v tomto pojetí není považována za vlastnost, jež je dosažitelná, ale spíše je chápána jako abstraktní cíl, který má být i přes svou nedosažitelnost neustále sledován.⁵⁹

Jak jsme již zmínili výše, představitelé konstruktivismu se také zaměřují na proces, v němž se z události stává zpráva, přičemž je mediální obsah chápán jako produkt vznikající do jisté míry vlivem rutiny. Do ní pak spadají především výběr zpráv a také proces nastolování témat. Těmito postupy, na jejichž základě zprávy vznikají, jsme se důkladněji zabývali v předchozí bakalářské práci⁶⁰, tudíž zde pouze v krátkosti nastíníme, jak se tyto postupy projevují při vytváření zpravodajství. Zajímá-li nás, jaká kritéria rozhodují o tom, zda se daná událost stane zprávou a jak jsou nastavena kritéria, která zajišťují, že se z objemného počtu potenciálních zpráv, vybere pouze zlomek, jenž je nadále zpracováván,

---

⁵⁸ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Politická komunikace a média*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 31–32.

⁵⁹ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 109.

⁶⁰ BRODSKÁ, Michaela. *Prostředky ovlivňování televizního diváka ve zpravodajství TV NOVA*. Univerzita Palackého. Olomouc, 2014.

zjistíme, že tento výběr je v rukou zpravodajů, editorů či redaktorů, kteří rozhodují, co se stane zprávou. Tento proces je nazýván gatekeeping a osobou, jež o obsahu zpravodajských relací rozhoduje, je gatekeeper. V tomto směru se v rámci zkoumání zpravodajské produkce stávají předmětem zájmu konkrétní rozhodnutí lidí zaměstnaných v médiích stejně jako motivy, jež k jejich rozhodnutí, co bude zveřejněno, vedou.⁶¹ Jako nastolování témat neboli agenda-setting se v mediálních studiích nazývá hypotéza o účinku, jež mají média na obsahy myšlení a také na diskurzy veřejném i politickém. Podle této hypotézy jsou média schopna nezáměrně, ale i záměrně upřednostňovat určité události, přičemž mohou následně určovat pořadí důležitosti těchto událostí, které jsou součástí veřejného prostoru.⁶²

Reprezentace

Považují-li některé z přístupů za pravdivé, že mediální obsahy nějakým způsobem reprezentují svět mimo zmíněné mediální obsahy, vychází z přesvědčení, že každé sdělení produkované médiem využívá prvky ze světa vnímatelného smysly a také že prostřednictvím nich představuje svět představ, soudů a vztahů ve společnosti, v níž všichni členové dané společnosti žijí. Pojmem reprezentace se podle Jiráka a Köpplové v mediálních studiích rozumí dva jevy, které se vzájemně doplňují. Tím prvním je skutečnost, že mediální obsahy předvádí v nějaké podobě svět tak, jak ho divák zná nebo je schopen a ochoten ho akceptovat, a druhým faktem je, že v tomto předvádění pojmům definovaným jako abstraktní např. válka, dobro, vítězství jsou dávány konkrétní podoby.⁶³

Výraz reprezentace a způsob, jak může být v souvislosti s mediálními produkty a jejich obsahy chápán přehledně zpracoval Richard Dyer ve své studii nazvané *Taking Popular Television Seriously*, v níž všechny významy shrnul do čtyř kategorií. První z nich je re-representace, přičemž tento význam odkazuje k různým výrazovým prostředkům, jež jsou využívány. Jedná se především o konvence platné a užívané předvádění či zpřítomňování. Následující kategorii nazývá

---

⁶¹ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 37–38.

⁶² REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 16.

⁶³ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 288–289.

reprezentativnost (typizace) a zahrnuje do ní to, do jaké míry jsou zobrazováni jedinci vystupující v mediovaném sdělení charakterističtí pro určité sociální skupiny, jejichž členy jsou. Tento význam má pak nejbliž k pojmu stereotyp. Třetí v pořadí je předvedení, tedy fakt, kdo je za reprezentaci obsaženou v produkci médií vytvářené institucemi odpovědný. Poslední kategorií je pak podle Dyera pochopení, tedy to co, si diváci myslí, že je jim médii prezentováno. Ačkoli dříve zmíněné kategorie jsou chápány jako signály, jež mají příjemce navést na určitou interpretaci (tzv. preferované čtení), nemusí recipient obsahy vnímat, tak jak je podavatel nabízí či vnucuje.⁶⁴

Dle výše uvedených informací můžeme tedy konstatovat, že média postupují při tvorbě svých obsahů převážně podle ustálených žánrových vzorců, vedle nichž v mediálním prostředí bezesporu existují také převažující reprezentace jedinců.⁶⁵ Podle Tomáše Trampoty mají média sklon určité aktéry, kteří jsou součástí zpravodajských příběhů, zobrazovat určitým způsobem, jehož opakováním pak vytváří jejich mediální reprezentace. Ty se pak mohou bezesporu různými způsoby odlišovat od reálných charakteristik zobrazovaných jedinců. Reprezentace, které tak média ve svých zpravodajských relacích nabízí, se tedy mohou různou měrou od reality popisovaného lišit, přičemž mají jednotlivé reprezentace základ na výběru, jenž je opakován, přičemž společně s ním jsou určité atributy zobrazovaného příslušníka sociální skupiny zdůrazňovány, zatímco jiné jsou opomíjeny.⁶⁶

Graeme Burton dále konstatuje, že koncept re-representace a reprezentativnosti signalizuje, že to, co je publiku předváděno, není zpřítomněním zobrazované sociální skupiny, ale jedná se o reprezentaci určitých pohledů na ně. Příjemce je tak učen přijímat zmíněné reprezentace jako normální vlastnost příslušníků této skupiny. Tyto pohledy však bývají významově negativně zbarveny.⁶⁷

---

⁶⁴ BURTON, Graeme a JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 194.

⁶⁵ Tamtéž, s.193.

⁶⁶ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 91–92.

⁶⁷ BURTON, Graeme a JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 195.

Podle ustálenosti způsobu, jímž média zobrazují skutečnost, a vztahu, které má toto zobrazování k realitě, bývají rozlišovány různé druhy reprezentace, k nimž patří také typ, stereotyp a archetyp. Každý z nich znamená jinou míru intenzity ustálenosti vazby mezi tím, co je příjemci reprezentováno a popisováno a odlišností podoby vztahu mezi realitou a jejím popisem.

První ze zmíněných druhů představuje prezentaci projevu, jenž je opakován. Dochází tak k posilování určitého atributu opakujícího se u dalších představitelů tohoto typu. S typy se setkáváme nejen ve zpravodajství, ale také v literárních směrech, v nichž s jejich pomocí můžeme nahlížet na různé typy postav, které se opakují. Ve zpravodajství se pak nachází pouze omezený počet, např. nezávislý odborník, politik, přičemž může proces typizace probíhat také na detailnější úrovni: zkorumpovaný politik.⁶⁸ Stereotyp je považován za takovou reprezentaci lidského rysu, postoje či projevu, který bývá zjednodušován. K jeho ustanovování dochází v průběhu let, během nichž se objevuje jako re-representace téhož. Jedná se o konstitutivní prvek, jenž je součástí sociální konstrukce reality. Váže se k nim charakteristika, že jsou nositeli nejen soudů, názorů, ale také v sobě obsahují předsudky, jak jsme již zmínili v předchozí kapitole.⁶⁹ Posledním druhem je pak archetyp představující opakovanou reprezentaci zakořeněnou v kultuře, přičemž např. ve zpravodajských relacích se projevuje hlubšími strukturami zobrazovaných příběhů. Při zkoumání je zřejmé, že se nejčastěji jedná o základní společenské hodnoty a principy společné pro všechny její příslušníky. Zaměříme-li se opět na zpravodajství a jeho příběhy, nejčastěji se setkáváme se soubojem dobra proti zlu, bojem proti přírodním živlům nebo třeba s dosažením cílů za pomoci usilovné práce a píle.⁷⁰

Trampota, který přebírá myšlenku, že zpravodajství je někdy označováno za žánr, jenž bývá prezentací toho, jak je svět nahlížen perspektivou bílého muže s heterosexuální orientací pocházejícího ze střední třídy, uvádí, že tato myšlenka vychází z představy, že ve zpravodajských redakcích v řadách zaměstnanců převládají představitelé určité sociální třídy v dané společnosti, patřící

⁶⁸ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 92–93.

⁶⁹ BURTON, Graeme a JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 196–197.

⁷⁰ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 93.

k majoritnímu etniku, kteří při samotném vybírání a následném zpracování událostí uplatňují svou perspektivu vnímání okolního světa. V obsazích se výše zmíněné charakteristiky mohou projevovat především projevy explicitního označování odlišností, kladením důrazu na odlišující atributy nebo jejich prezentací jako vlastností, jež jsou pro zobrazovaného aktéra základní. Jako nejvíce problematická se pak jeví opakovaná prezentace odlišnosti, která může být založena např. na uvádění příslušnosti k jinému etniku, sociální třídě nebo odlišné sexuální orientaci v takovém kontextu, že není zmíněna příslušnost k převažující majoritě, protože je považována za běžnější. Na základě této opakované prezentace pak vznikají stereotypy.

4. Kvantitativní část – obsahová analýza

V prvním oddílu praktické části této diplomové práce budeme vybraný vzorek zkoumat pomocí obsahové analýzy. Tato kvantitativní analýza mediálního obsahu je jednou z nejvíce používaných technik výzkumu. Její základy bývají připisovány Haroldu D. Lasswellovi, který se pro svůj zájem o stereotypy a symboly objevující se v politické propagandě v průběhu 2. světové války, dostal do čela vládního výboru pro analýzu propagandy v USA. V rámci svého působení následně rozpracoval jednotlivé postupy analýzy zkoumaných obsahů do ucelené metody. Ve stejném období u Lasswella svou dizertační práci obhájil jeho student Bernard Berelson. Z ní posléze Berelson vycházel, když v roce 1952 publikoval první manuál metody obsahové analýzy nazvaný *Content analysis in communication research*.⁷¹

Teoretickým východiskem této metody je tematická agenda, tedy témata, k nimž jsou média v určitých obdobích pozornější a věnují jim prostor ve svých obsazích. Zkoumání této agendy patří k tradičním předmětům zájmu ve výzkumu médií. Může se objevovat samostatně jako průzkum zaměřující se na obsah pouze jednoho z médií, případně pak může srovnávat obsahy více médií a následně je komparovat. Může ovšem být též součástí výzkumu, jenž je rozsáhlejší a reflektuje dlouhodobé účinky médií v rámci nastolování témat, na jehož základě je pak publikem přikládána zobrazovaným obsahům větší důležitost. Je-li předmětem našeho zájmu tematická agenda médií, rozlišujeme především dva její typy. První z nich jsou výzkumy zkoumající celou agendu sledovaného média nebo i více médií. Cílem je pak popsat témata ve sledovaném produktu a poskytuje komplexní popis zvolených médií z hlediska jejich tematické struktury. Může obsahovat i deskripci vývoje ve zvoleném časovém období nebo také komparaci tematické struktury zvoleného typu médií v odlišných zemích. Druhým typem, jež jsme použili v naší práci, jsou výzkumy, které sledují jedno téma a jeho postavení v rámci médií, přičemž se nejčastěji jedná o jeho vývoj v určitém časovém rozmezí.⁷²

---

⁷¹ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 21.

⁷² TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 101–102.

Tato kvantitativní metoda poskytuje výzkumníkovi, kterým je prováděna, mnoho výhod. Mezi ně patří její přenositelnost, poskytování výsledků, jež jsou objektivní a nejsou závislé na osobě, jež s nimi pracuje. Výsledky, kterých je ve výzkumu dosaženo, pak bývají pro větší přehlednost prezentovány v grafech či tabulkách. Jednou z největších výhod je skutečnost, že je tato analýza založená na využívání statistických procedur, z čehož vyplývá, že jsme díky ní schopni zpracovat větší množství textů.⁷³ V českém prostředí se jedná o metodu, považovanou při popisu mediálních obsahů za standardní a je využívána především při hledání rysů, které v mediálních obsazích převažují. Nejčastěji se jedná o zkoumání politických či jiných sklonů vyskytujících se v médiích nebo také o zobrazování stereotypů.⁷⁴

V naší diplomové práci zvolíme stejný postup jako Helmut Scherer ve své studii *Úvod do metody obsahové analýzy*. Prvním krokem je definice výběrového souboru. Pro nás je jím mediální obsah soukromé televizní stanice NOVA, konkrétně pak jednotlivé příspěvky v její hlavní zpravodajské relaci *Televizní noviny*, která, jak jsme již zmínili v naší teoretické části, byla od roku 1994, kdy začala vysílat, nejsledovanější stanicí.

4.1 Zkoumaný vzorek

Dále je důležité stanovit výzkumný vzorek, tedy přesně vymezit, jaké části hlavní zpravodajské relace budeme zkoumat. Obdobně jako v naší bakalářské práci pracujeme také nyní s pojmem příspěvek. Jedná se o jasně obsahově a tematicky vymezený segment zpravodajské relace, který je také v databázi jasně definovatelný, neboť je vždy dohledatelný jako samostatná jednotka. Příspěvek má v tomto pojetí různé podoby. Nejčastěji se jedná o předtočenou reportáž, kterou uvede moderátor ve studiu. Zmíněná reportáž může být doplněna o aktuální moderátorův komentář, pokud se událo něco podstatného od doby, kdy byla reportáž natočena. Na podobě příspěvku se také může podílet skutečnost, že někdy bývá moderátorem opět předáno slovo reportérovi a on z místa události vysílá a komentuje situaci živě. Za příspěvek jsme považovali také tzv. rychlé

---

⁷³ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 101.

⁷⁴ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 284.

přehledy zpráv, které obvykle bývají méně obsáhlé, a tedy v nich najdeme informace o více událostech, jimž není přisuzována taková důležitost a jež nebyly divákovi zprostředkovány pomocí reportáže.

Pro získání potřebných dat jsme opět pracovali s databází Anopress, která vytváří databázi monitoringu českých médií tvorbou archivu, který obsahuje plné texty novinových a časopiseckých článků, stejně jako doslovné přepisy televizních a rozhlasových pořadů z různých stanic nebo také zpráv z různých webových stránek.⁷⁵

Abychom mohli v rámci našeho výzkumu zjistit, zda se obraz romské minority vytvořený televizním zpravodajstvím v průběhu let proměnil, zvolili jsme příspěvky z let 1998, 2003, 2008 a 2013. Ačkoli databáze Anopress obsahuje přepisy mediálních obsahů již z roku 1997, příspěvky ze zpravodajství TV Nova tato databáze začala zpracovávat až v roce 1998, a tak se pro nás stal prvním zkoumaným obdobím. Při hledání příspěvků jsme postupovali u všech období stejně. Jako klíčové slovo jsme zvolili Rom, přičemž se jako klíčová slova objevovaly gramatické kategorie od něj utvořené, včetně tvarů plurálu. Hledané období pak bylo vždy od 1. ledna do 31. prosince daného roku, sledovanou relací, jak jsme již dříve zmínili, byla pak hlavní zpravodajská relace Televizní noviny.

Do výzkumného vzorku jsme nezahrnuli příspěvky, v nichž se pro nás klíčové slovo Rom objevilo v jiném významu než jako označení příslušníka dané etnické minority, jako tomu bylo například v příspěvku nazvaném *Irský podnikatel Massey nabízí půjčování luxusních rakví*, odvysíláném v únoru roku 2003: „Lidé ale chtějí přes to svým blízkým dopřát co nejdůstojnější odchod. Rom Massey se jim proto snaží vyjít vstříc...“ Jak je z přepisu zřejmé, jednalo se v tomto případě o vlastní jméno irského podnikatele. Celkový počet příspěvků, který jsme po opakovaném zadávání do systému získali, byl 134.

---

⁷⁵ *O nás* [online]. Praha: Anopress IT, ©2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/anopress>.

4.2 Výzkumné otázky

Po definování výzkumného souboru se v této části už zaměříme na stanovení hlavní výzkumné otázky a přiblížíme, jak pomocí zjištěných statických údajů vyvrátíme či potvrdíme k ní vztahující se hypotézu. Obsahová analýza jako kvantitativní výzkumná metoda je především založená na testování hypotéz. Pomocí hypotéz badatel zjišťuje, jaké spojení by měl mezi proměnnými v analyzovaných obsazích najít, je-li jím vytvořená hypotéza pravdivá.⁷⁶

4.2.1 Hlavní výzkumná otázka

HVO: *Proměnil se v průběhu let mediální obraz Romů?*

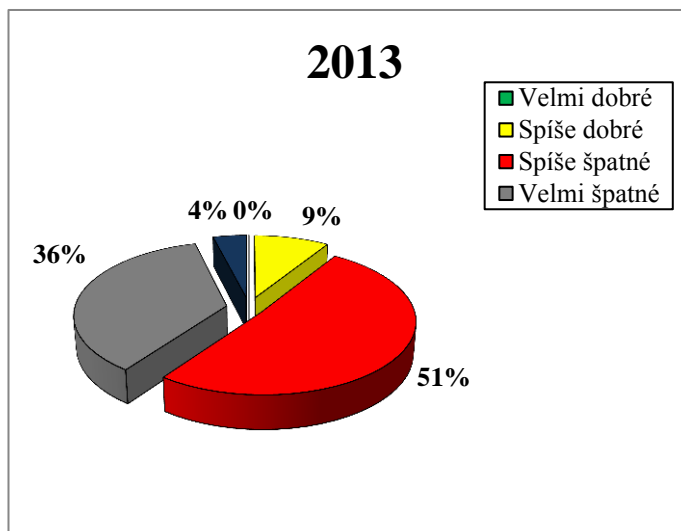
Ke stanovení hlavní výzkumné otázky nás vedla především skutečnost, že na romskou minoritu je stále nahlíženo jako na problematickou, přičemž její mediální obraz může toto nazírání utvrzovat. O názorech většinové společnosti na minoritu romského obyvatelstva vypovídá průzkum zpracovaný Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM) působícím při Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i. z posledního roku, který jsme zkoumali – 2013. V rámci dubnového šetření se CVVM respondentů dotazovalo nejen na vzájemné soužití romské menšiny s majoritní částí obyvatelstva. Z celkového počtu 1049 dotázaných považuje vzájemné vztahy za špatné 87 %, přičemž v očích 36 % respondentů jsou tyto vztahy dokonce velmi špatné.⁷⁷

---

⁷⁶ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 76.

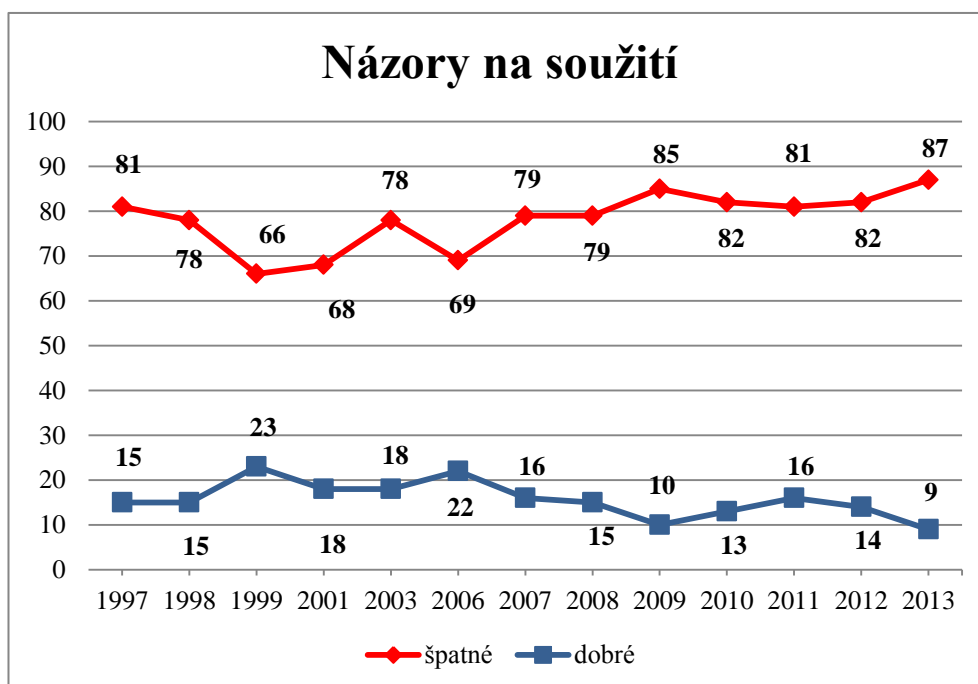
⁷⁷ Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2013. [Http://cvvm.soc.cas.cz/](http://cvvm.soc.cas.cz/) [online]. Praha [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/romove-a-souziti-s-nimi-ocima-ceske-verejnosti-duben-2013>.

Graf 2 – Hodnocení vzájemných vztahů mezi Romy a ostatními v ČR

Součástí daného výzkumu byla též část hodnotící názory na soužití v průběhu let. Z grafu je zřejmé, že v roce 2013 byla pak situace za celé sledované období od roku 1997 nejhorší. Položka označená jako *špatné* je součtem odpovědí *spíše špatné* a *velmi špatné* a druhá položka *dobré* představuje součet možností *spíše dobré* a *velmi dobré*. Zbývající procenta do celkového součtu 100 % pak tvořily odpovědi z kategorie: *neví*.

Graf 3 – Pohled na soužití romské a neromské populace v průběhu let

Z obou grafů je zřejmé, že z pohledu většinové společnosti je na romskou minoritu nahlíženo vždy spíše negativně, přičemž tyto nálady jsou v posledních letech více zřejmé než v dřívějších obdobích.

Abychom mohli naši hlavní výzkumnou otázku zodpovědět, zvolili jsme soubor otázek s hypotézami, které se budeme na základě získaných dat snažit potvrdit či vyvrátit a následně tak získat potřebné argumenty důležité k celkovému zhodnocení proměn zobrazování Romů.

Výzkumná otázka č. 1 Zvyšoval se v průběhu let počet příspěvků zobrazujících příslušníky romské menšiny?

Hypotéza: Předpokládáme, že se v průběhu let počet příspěvků zvyšoval pro jejich diváckou oblíbenost.

Ačkoli v dnešní době roste vliv nově vzniklých komunikačních technologií, nelze vyloučit skutečnost, že v oblasti zpravodajství stále hraje pro většinu populace jednu z nejdůležitějších rolí zpráva, které jim zprostředkovává televizní zpravodajství. Podle Marka Lapčíka tak pro většinu lidí představuje základního tvůrce sociální agendy. Tato role televizního zpravodajství však není naplňována prostřednictvím pouhé reflexe reality, ale jde o její nově vzniklou konstrukci. Ta není závislá na realitě jako takové, ale spíše na záměrech jejích tvůrců. Na základě letmé komparace zpravodajství dvou různých televizních stanic je podle něj zřejmé, že téže události není na obou věnována stejná pozornost a že nikdy není interpretována způsobem, který by byl identický.⁷⁸

Postupem času bylo zřejmé, že kromě televize Nova vzniknou také další komerční televize, přičemž převážná většina z nich je v soukromém vlastnictví určitého provozovatele. Tyto stanice jsou existenčně závislé na dovednosti udržet si pozornost co nejpočetnějšího publika, což se projevuje nejen na rychlosti, s níž reagují na potřeby příjemců, ale také na obsahové skladbě jejich vysílání. Televize Nova jako nejsledovanější soukromá stanice definuje svou hlavní zpravodajskou

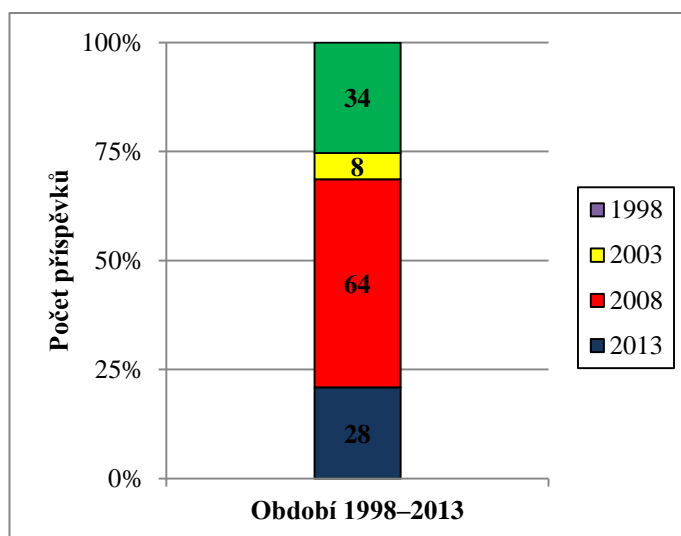
---

⁷⁸ FORET, Martin, LAPČÍK, Marek a ORSÁG, Petr. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 190.

relaci jako souhrn denního zpravodajství, které patří mezi její nejsledovanější relace. Také v ní je patrný komerční charakter Novy projevující se především opomíjením nestrannosti redaktorů jako tvůrců reportáží nebo také absencí kritérií objektivitu. Základním principem při konstruování reality je pak snaha tvořit pro diváky atraktivní obsahy, přičemž je mají emociálně vtáhnout do zobrazované události.⁷⁹

A právě z tohoto předpokladu jsme vycházeli při vyslovení hypotézy, že k udržení divácké oblíbenosti se budou tvůrci zpravodajských obsahů na toto problematické téma, kterým soužití s romskou minoritou je, soustředit a zařazovat jej pro udržení divácké sledovanosti do svých relací častěji. Celkový počet příspěvků, s nimiž jsme pracovali, byl již zmíněných 134. Pro větší přehlednost jsme je podle roku vysílání zaznamenali do grafu.

Graf 4 – Počet příspěvků odvysílaných ve sledovaném období

N=134

Shrnutí

Předpokládali jsme, že se v průběhu let počet příspěvků zvyšoval pro jeho diváckou oblíbenost. Očekávaná tendence navyšování počtu odvysílaných příspěvků zobrazujících příslušníky romské minority se ale nepotvrdila. Zajímavý

⁷⁹ HURTÍKOVÁ, Hana. *Framing televizního zpravodajství a jeho účinek na formování politických postojů veřejnosti: případová studie pádu vlády Mirka Topolánka v roce 2009*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, 42–43.

je především fakt, že téměř polovinu všech sledovaných příspěvků, konkrétně 48 % bylo odvysíláno během jednoho roku – 2008. V tomto roce se neodehrála žádná kauza, již by byla věnována nadměrná pozornost, avšak převažovaly příspěvky obsahující problematické soužití mezi majoritou a minoritou.

Výzkumná otázka č. 2 *Byl v průběhu let příspěvkům přikládán větší význam?*

Hypotéza: *Předpokládáme, že se během let zvětšoval význam, který byl jednotlivým příspěvkům přikládán, protože se jedná o téma, které je divácky zajímavé.*

Při snaze potvrdit či vyvrátit hypotézu vztahující se k této výzkumné otázce jsme odhlédli od počtu odvysílaných příspěvků v jednotlivých letech a soustředili jsme se hlavně na skutečnost, jaké prvky se promítly do jejich výsledné podoby. Zajímalo nás, jak se může v divákovi evokovat pocit, že by jim měl přikládat větší význam. Za stěžejní jsme považovali délku příspěvku, přítomnost důležité osoby a také zařazení živého vstupu. Při sestavování této bodové stupnice jsme vycházeli z diplomové práce Adély Badáňové.⁸⁰ Ta obdobně jako my pracovala se subjektivně sestavenou hodnoticí škálou. Jednotlivé údaje, s nimiž v rámci této otázky pracujeme, již dále ve výzkumu pro jejich zpochybnitelnost z pohledu objektivity, nepoužíváme. Mají nám pouze potvrdit hypotézu, již jsme na začátku vyslovili.

Při zjišťování délky příspěvků, kterou měříme počtem slov, jsme u každého ze získaných prepisů spočítali počet slov a jeho délku následně zapsali do tabulky. Pracovali jsme s automatickým součtem v programu Word a do celkového počtu slov nebyly započítávány údaje o mluvcím. Pokud jsme tedy měli obdobný prepis jako v následující ukázce, reflektovali jsme pouze slova, která prostřednictvím mluvcího zazněla, nikoli, kým byla pronesena (v tomto případě moderátorem).

---

⁸⁰ BADÁŇOVÁ, Adéla. *Proměny mediální reprezentace Romů v českém tisku*. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

Reynolds Koranteng, moderátor: Asi dva tisíce lidí se tam chtěly vydat do ulice, kde žijí převážně Romové. Policie jim v tom zabránila. Výsledkem je osm zraněných, z toho dva policisté.

Abychom mohli zvolit adekvátní počet slov, který bychom následně mohli považovat za směrodatný a s nímž bychom dále pracovali, spočítali jsme celkový počet slov ve všech 134 odvysílaných příspěvcích. Jednalo se tedy o 35 270 slov a posléze jsme tak mohli určit průměrnou délku jednoho příspěvku. Jednalo se v průměru o 263 slov na jednu zobrazovanou událost. Abychom mohli sestavit hodnotící škálu, určili jsme jako adekvátní počet slov v rozmezí od zjištěných 263 po 329.⁸¹

Dále pro nás v rámci zkoumání příkládání významu představoval podstatnou skutečnost fakt, zda se v odvysílaném příspěvku objevila nějaká důležitá osoba zastupující nějakou instituci. Do této kategorie jsme zařadili především mluvčí a příslušníky jak státní tak i městské policie, kteří zobrazované situace komentovali nejčastěji. Dále jsme jako takové osoby označovali české politiky nebo také zahraniční vládní představitele. A v neposlední řadě jsme jako důležité osoby zaznamenávali různé vědecké pracovníky působící ve výzkumných zařízeních či institucích.

Jako poslední kritérium zvýznamňující vysílaný obsah jsme zvolili okolnost, zda se ve zkoumané jednotce objevil živý vstup. Ten, jak jsme již uvedli v teoretické části, má v divákovi vzbudit pocit větší naléhavosti a důležitosti vysílaného obsahu.

V této kategorii jsme se posléze soustředili, kam byl případný živý vstup umístěn. V úvahu připadaly pouze dvě možnosti. V prvním případě bylo osobě, která situaci aktuálně komentovala, slovo předáno moderátorem ze studia. Moderátor nejdříve událost v krátkosti nastínil a následně již pokračoval redaktor. Ve druhém typu situací se redaktor ujal živého komentáře až na konci reportáže. Tomuto zhodnocení též předcházelo uvedení moderátorem ve studiu. Na základě

---

⁸¹ Tohoto počtu jsme docílili přičtením jedné čtvrtiny k původnímu číslu 263, tedy 66 slov.

uvedených parametrů jsme mohli sestavit následující bodovou stupnici, s jejíž pomocí jsme obodovali každý z příspěvků:

počet slov

262 a méně slov – 3 body

263–329 slov – 50 bodů

330 a více slov – 70 bodů

přítomnost důležité osoby

ano – 50 bodů

ne – 3 body

živý vstup

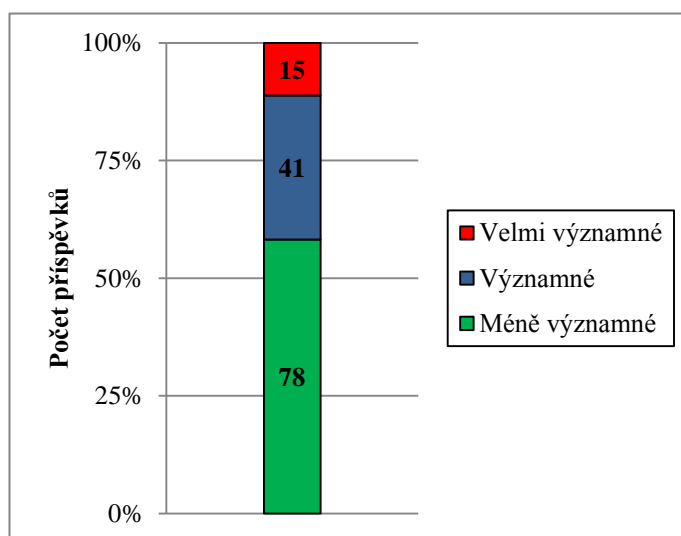
ano (začátek) – 100 bodů

ano (konec) – 60 bodů

ne – 3 body

Na základě těchto bodových kritérií jsme následně příspěvky mohli označit jako *méně významné* (bodové rozpětí 9–79 bodů), *významné* (80–150 bodů) a *velmi významné* (151 a více bodů). Příspěvky a jim přidělenou významnost jsme opět zpracovali do grafu pro větší přehlednost.

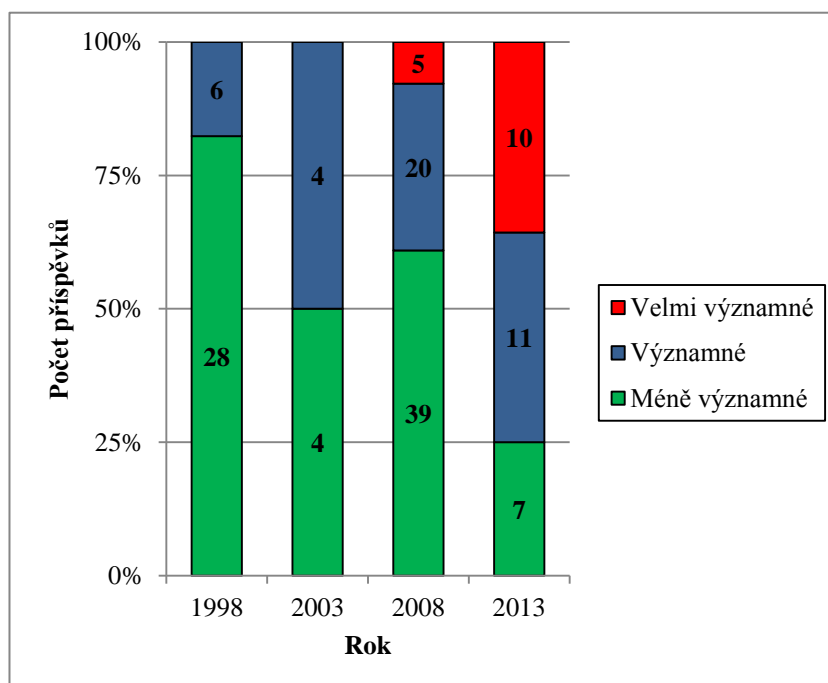
Graf 5 – Rozdělení příspěvků dle jejich významnosti

N=134

Je zřejmé, že nejvíce jsou zastoupeny příspěvky, jimž jsme přisoudili hodnotu méně významné. Z celkového počtu 134 se jednalo o 78, což odpovídá 58 % ze zkoumaného souboru. Významných příspěvků pak televize Nova odvysílala 41 a nejméně početnou skupinou pak byla kategorie velmi významné příspěvky zahrnující pouze 15 příspěvků. Pro zodpovězení výzkumné otázky jsme se následně sledovali, jak byly jednotlivé kategorie zastoupeny ve sledovaných letech. Abychom mohli naši hypotézu potvrdit, musel by se počet příspěvků ve skupině velmi významné v průběhu let zvyšovat.

Graf 6 – Počet příspěvků v kategorii velmi významné v průběhu let

N=134

Shrnutí

Z výše uvedených poznatků je zřejmé, že v prvních dvou sledovaných letech se žádný velmi významný příspěvek s romskou tematikou neobjevil. V roce 1998 tvořilo přibližně 82 % všech odvysílaných jednotek z kategorie méně významné, zbývajících 18% jsme pak zařadili do skupiny významné. Po pěti letech byl poměr mezi méně významnými a významnými příspěvky vyrovnán. Kategorie velmi významné se objevila až v roce 2008, kdy z celkového počtu tvořila přibližně 8 %. Významné příspěvky pak byly zastoupeny 31 % a nejvíce početnou skupinou byly méně významné s nadpolovičním podílem 61 %. V posledním roce

výrazně vzrostlo procento odvysílaných příspěvků určených jako velmi významné. Tvořily téměř 36 %. Následovala kategorie významných 39 %. A nejméně pak 25 % byly zastoupeny příspěvky s malou významností. Na základě zjištěných informací můžeme naši hypotézu, *že se během let zvětšoval význam, který byl jednotlivým příspěvkům přikládán, protože se jedná o téma, které je divácky zajímavé*, potvrdit, protože posledních dvou letech je zřejmé zvýznamňování zobrazovaných událostí.

Výzkumná otázka č. 3 *Vzrostl v průběhu sledovaného období počet příspěvků, v nichž byl kladen důraz na etnicitu zobrazovaných osob?*

Hypotéza: *Předpokládáme, že označení Rom se bude používat stabilně a bude se užívat primárně na základě fyzického vzhledu účastníků událostí.*

Jev, kterého jsme si v rámci této otázky všimli, byl výskyt kategorizace MY a ONI, k níž se ještě dostaneme v druhém oddílu praktické části. Zde bychom rádi především zhodnotili výskyt tohoto způsobu diferenciaci mezi majoritou a minoritou. Podle analýzy vypracované Radou pro rozhlasové a televizní vysílání, nelze mediální obsahy zobrazující takové dělení považovat za oproštěné od rasistických předsudků. Obyvatelstvo je tak ve sledovaných jednotkách důrazně rozlišováno na MY, tedy bílí Češi, přičemž jejich etnický původ nemusí být explicitně vyjadřován, a Romové označováni jako ONI. Vzniklá kategorizace se stává absurdní primárně z důvodu členění na různé skupiny občanů. V příspěvcích se tak můžeme setkat s úředníky, poslanci, důchodci na jedné straně a na straně druhé s osobou označenou jako Rom, případně různými substantivy rozvíjenými adjektivem romský (např. romský mladík). Toto označení již v sobě nese především negativní konotace.⁸²

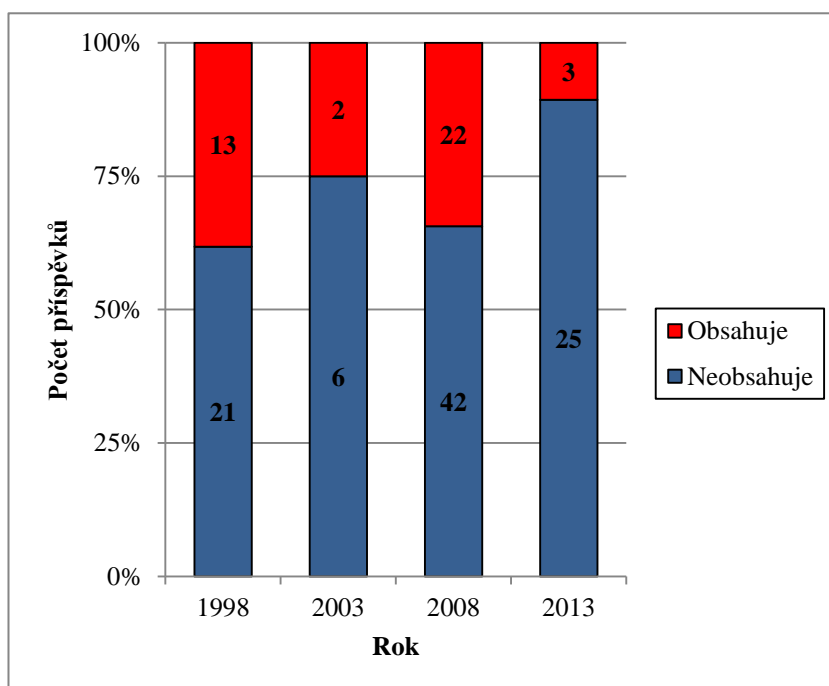
Nastolenou hypotézu se pokusíme zodpovědět pomocí dvou dílčích shrnutí získaných zkoumáním všech 134 příspěvků. V první části jsme se zaměřili na to, zda se označení Rom objevilo už v samotném titulku vysílané události. Na tento

---

⁸² Romská etnicita prezentovaná ve zpravodajských příspěvcích pořadu Televizní noviny v období leden-únor 2012. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. Praha, 2012 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://www.rtv.cz/cz/files/monitoring/TN_leden_%C3%BAnor.pdf.

jev jsme se zaměřili především z toho důvodu, že po dobu vysílání reportáže bývá titulek přítomen na televizní obrazovce. Původní zájem o výskyt klíčového slova Rom, s nímž jsme pracovali již od vyhledávání příspěvků, jsme v návaznosti na výše uvedenou teorii rozšířili též o titulky obsahující adjektivum romský, případně jeho gramatické kategorie. Vše jsme pak opět zaznamenali do grafu.

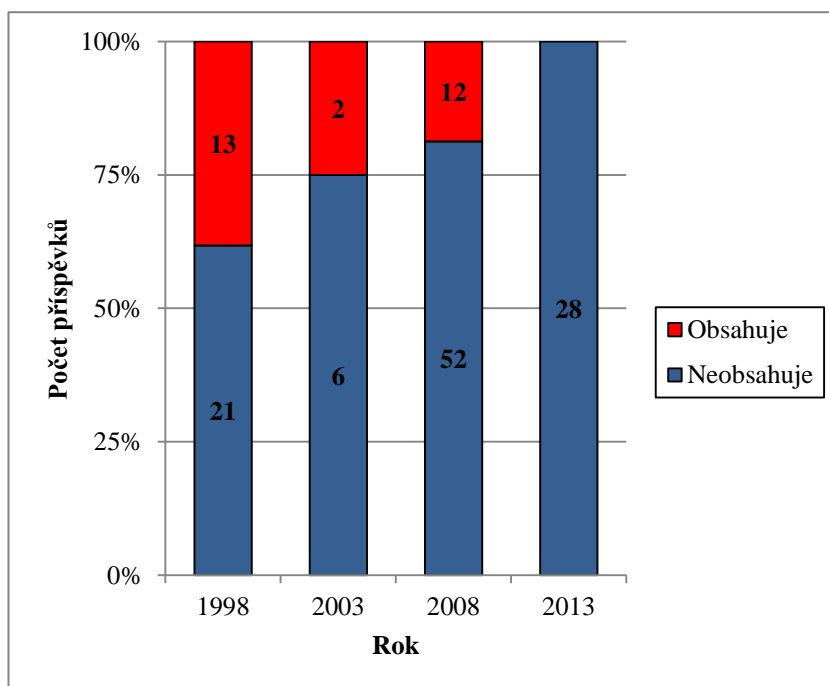
Graf 7 – Počet příspěvků obsahující označení „Rom“ v titulku

N=134

V druhé části jsme zkoumali již text příspěvků. Zaměřili jsme se pak na označení jednotlivých mluvčích, jejichž promluvám byl věnován prostor. Zajímalo nás především, zda v průběhu zkoumaného období výrazně docházelo ke změnám diferenciaci mluvčích podle jednotlivých etnik.

Graf 8 – Počet příspěvků obsahující označení mluvčího jako příslušníka zkoumaného etnika

N=134

Shrnutí

Po porovnání jednotlivých hodnot, jsme zjistili, že podíl příspěvků, jejichž titulky obsahoval klíčové slovo Rom, se v průběhu let proměňoval. V roce 1998 se z celkového počtu odvíšených reportáží hledaný výraz objevil v 38 % z nich. Následující období pak počet takto pojmenovaných reportáží klesl na 25 %. V roce 2008 pak byla zřetelná vzestupná tendence výskytu zpráv s titulkem obsahující označení etnické příslušnosti, neboť z celkového počtu jej obsahovalo 34 %. V posledním roce jsme pak viděli opět sestupnou tendenci, protože se označení objevilo v 11 % odvíšených příspěvků.

Následně jsme se pak zaměřili na zobrazování diferenciací v textech jednotlivých příspěvků. Zajímali jsme se především, jak jsou označovány dotázaní mluvčí, o nichž je zřejmé, že zobrazovanou událost komentovali z pohledu menšiny. Zde jsme zjistili, že procentuální zastoupení příspěvků, v nichž se takové explicitní označení etnika objevilo, mělo sestupnou tendenci. V prvním sledovaném roce se tato diferenciací objevila v 38 % zkoumaných jednotek, ve druhém se jednalo

o 25 % a v roce 2003 už se explicitně jako Romové označovali dotázaní lidé pouze ve 23 % všech odvysílaných událostech. V posledním roce se hledané označení neobjevilo ani v jednom ze zpravodajských příspěvků. Hypotézu, kterou jsme si vytvořili a v níž jsme předpokládali, že *označení Rom se bude používat stabilně a bude se užívat pouze na základě fyzického vzhledu účastníků událostí*, tedy na základě zjištěných hodnot můžeme vyvrátit.

Výzkumná otázka č. 4 *Bylo příslušníkům romské menšiny věnováno dostatek prostoru, aby se vyjádřili?*

Hypotéza: *Předpokládáme, že by příslušníci minority, zvláště pokud je zřejmá kategorizace účastníků, měli mít možnost vyjádřit svůj názor.*

Abychom námi vyslovenou hypotézu mohli potvrdit, musela by alespoň polovina ze všech 134 příspěvků obsahovat promluvu účastníka děje, který je identifikován jako příslušník romské minority. A dále pro nás také bude podstatné zjištění, zda bylo rozvržení příspěvků s promluvami, jejichž podobu jsme zmínili, rovnoměrné či se v jejich počtu v průběhu let objevili vzestupné nebo sestupné tendence.

Do těchto promluv jsme zařadili nejen názory pronesené mluvčími explicitně označenými za příslušníky minority, ale též do této skupiny promluv spadají názory mluvčích, kteří nejsou přímo jako Romové označováni, ale z výpovědí a implicitního označení je zřejmé, že jde o osoby náležející k této etnické minoritě. Bývají pak pojmenováváni jako rodinní příslušníci aktérů, kteří mohou být jak oběťmi, tak také viníky trestných činů:

Moderátor (Eva Jurinová): ...Společně se svým přítelem pak jednoho z Romů fyzicky napadl. Tímto způsobem se dožadoval vrácení finančního dluhu a věci, které mu údajně Romové ukradli. Jeho jednáním se zabývá policie.

Marie Gažiová, tchyně napadeného: My jsme seděli v baráku, najednou vlít tam,

jak jsou ty schody, najednou přišli k němu, začali ho mlátit, nohu mu úplně kroutili a já říkám, kluci, prosím vás, nechte ho bejt.⁸³

Nebo jsou také označováni jako obyvatelé problémových lokalit, jež jsou zobrazovány v reportážích:

Jiří Bydžovský, redaktor: Rozbitá auta, zapálené popelnice, vzduchem létající kameny i lahve. Všude slzný plyn. České Budějovice nic podobného nepamatují.

obyvatel sídliště: Předě mnou dopad šrapnel, mám zraněnou nohu, přes kalhoty.

obyvatel sídliště: Když to vláda neřeší tam, kde to má řešit a s lidma se bavit nechce, pak ať se nediví, že se děje to, co se tady děje.⁸⁴

A nejčastější pak bylo anonymní označení pomocí pojmu anketa např.:

Anketa:

Podle mě je to špatné. Měli by si lidi uvědomit, že jsme také lidi.⁸⁵

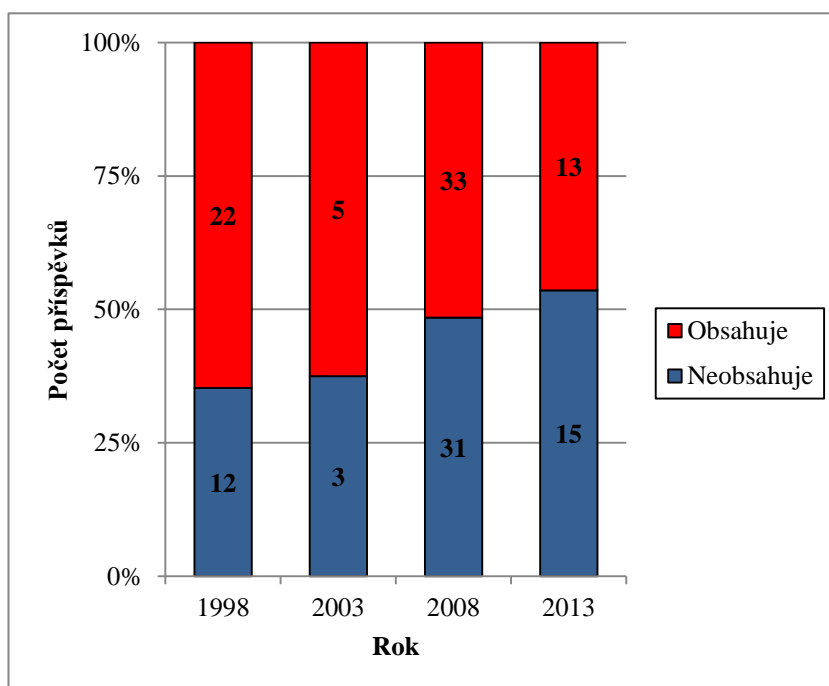
⁸³ Ukázka z příspěvku nazvaného *Podnikatel versus Romové* ze dne 12. 4. 1998.

⁸⁴ Ukázka z příspěvku nazvaného *Sídliště Máj se změnilo v bojiště* ze dne 30. 6. 2013.

⁸⁵ Ukázka z příspěvku *Extrémisté chtějí hlídat školáky* ze dne 20. 6. 2008.

Graf 9 – Počet příspěvků obsahující promluvu příslušníka etnické menšiny

N=134

Shrnutí

Jak je z grafického znázornění zřejmé, příspěvky, v nichž se objevil komentář nebo hodnocení zobrazovaných událostí příslušníkem romské minority, tvořily více jak nadpoloviční většinu z celkového počtu zkoumaných jednotek. Vyjádřeno v procentech jednalo se o přibližně 55 % všech 134 příspěvků.

Zaměříme-li se na jednotlivé roky, vidíme sestupnou tendenci počtu hledaných příspěvků. V posledním roce se sice jednotky obsahující promluvu Roma podílely na celkovém množství pouze 46 %, avšak po spočtení aritmetického průměru z celého sledovaného období (rok 1998 – 65 %, 2003 – 63 %, 2008 – 52 % a 2013 – 46 %) je zřejmé, že se podíl pohyboval v průměru kolem 57 %. Naši hypotézu stanovenou v na začátku tohoto oddílu, v níž zazněl předpoklad, že by příslušníci minority, zvláště pokud je zřejmá kategorizace účastníků, měli mít možnost vyjádřit svůj názor, můžeme potvrdit.

5. Kvalitativní část – analýza diskurzu

Ve druhém oddílu praktické části naší diplomové práce budeme jako v předchozí kapitole opět pracovat se získanými výzkumnými jednotkami. Nyní se však zaměříme na sktrukturu sdělení pomocí kvalitativní výzkumné metody.

Budeme analyzovat texty z let 1998 a 2013. Tyto roky jsme zvolili proto, abychom mohli zjistit, zda se v časovém průběhu proměnil způsob zobrazování Romů. Příspěvky a jejich obsahy budeme interpretovat v kontextu kultury, o to se snaží analýza diskurzu. Za její cíl nebývá považována pouhá analýza jednotlivých dokumentů, ale zkoumání diskurzu. Postupy, s nimiž se pracuje, jsou využívány v řadě oborů, do kterých se vedle tradičních mediálních, komunikačních nebo kulturních studií řadí také např. lingvistika, historie či antropologie. V rámci těchto výzkumů je pak tato disciplína upravována, a tak roste počet postupů, jež jsou takto označovány.⁸⁶

V České republice nemá tato výzkumná metoda tak stabilní zázemí ve srovnání s centry, jimiž jsou např. Velká Británie, Polsko nebo Rakousko. Nenajdeme zde specializované univerzitní pracoviště nebo výzkumné pracoviště, které by fungovalo výlučně na práci výzkumného týmu. Diskurzivní analýza je v posledních dvou desítkách let předmětem kritiky především kvůli velké míře subjektivnosti zjištěných výsledků, s čímž je nerozlučně spjata neobjektivita a také vyšší míra angažovanosti dotyčného analytika provádějícího výzkum. Tato skutečnost může vést k uplatňování postupů, které vedou k větší preciznosti a ověřitelnosti a při nichž dochází také k zapojení výzkumů s kvantitativní povahou např. frekvenční analýza nebo také korpusová lingvistika.⁸⁷

S analýzou diskurzu a jejím vymezením jsou v anglosaské tradici, v níž se v posledních dvou dekáдах těší velké popularitě, těsně spjaty dva základní jevy, které mohou být vnímány jako problematické. Prvním z nich je potřeba vymezení a specifikovat, co to je diskurz, a za druhé je nezbytné upřesnění, co má být jeho

---

⁸⁶ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. 1.vyd. Praha: Grada, 2014, s. 426–427.

⁸⁷ PROKOPOVÁ, Kateřina; ORSÁGOVÁ, Zuzana. Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 6.

obsahem a jak při samotné analýze postupovat. Než se dostaneme k vymezení těchto pojmů, nastíníme ještě, s jakou tradicí diskurzivní analýzy budeme pracovat. Renáta Sedláková rozlišuje tři hlavní proudy, přičemž podotýká, že u každého autora může docházet k různému dělení jednotlivých přístupů.⁸⁸

V prvním z nich najdeme diskurzivní psychologii a konverzační analýzu. Oba zmíněné přístupy se soustředí na řečovou interakci, již podrobují detailní analýze. Řeč je pak v těchto pojetích považována za formu sociálního jednání.⁸⁹ Diskurzivní psychologie je vnímána jako spíše rozvětvený přístup než ucelená metoda, jejíž postupy bychom mohli poznat v rámci jedné publikace. Důraz je kladen na skutečnost, jak člověk dosahuje praktického porozumění vědění a pravidlům.⁹⁰ Společným rysem těchto postupů je především zájem o tzv. účastnickou orientaci, tedy na skutečnost, jak se mluvčí nacházející se v interakci orientují na aspekty utvářející sociální realitu.⁹¹

Druhým z proudů je tradice sociologicky-politická označovaná také jako post-strukturální, která se inspiruje dílem Michela Foucaulta. Vychází především z jeho děl *Dějiny šílenství*, *Archeologie vědění*, *Dohlížet a trestat* a *Zrození kliniky*.⁹² V tzv. foucaultovském pojetí je diskurz chápán jako systematicky uspořádaný soubor o určitém tématu nebo předmětu. Jedná se o specifický způsob rozumění světu a také způsob, jakým se o daném tématu mluví.⁹³ Poslední z tradic je kritická diskurzivní analýza (dále jen KDA), v níž se klade důraz především na širší kontext a je zastoupena pracemi Ruth Wodakové, Thea van Leeuvena nebo

---

⁸⁸ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 427.

⁸⁹ ZÁBRODSKÁ, Kateřina. *Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009, s. 68–69.

⁹⁰ VÁVRA, Martin. Tři přístupy k analýze diskurzu - neslučitelnost nebo možnost syntézy?. In: *Tichý, Radek, ed. "Miscellanea Sociologica 2006"*. 1. vyd. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2006, s. 59.

⁹¹ ZÁBRODSKÁ, Kateřina. *Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009, s. 69.

⁹² SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 429.

⁹³ Diskurz: Foucaultovské pojetí diskurzu. *Encyklopedie lingvistiky* [online]. Olomouc: Katedry obecné lingvistiky UP, 2014 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Diskurz:_Foucaultovsk%C3%A9_pojet%C3%AD_diskurzu.

Normana Fairclougha⁹⁴. Podle Pavla Vašáta se rozlišují dva významy, jak můžeme tento typ analýzy chápat. Jako první uvádí KDA Normana Fairclougha, tedy jako specifickou metodou, je nebo jako širší hnutí, které sdružuje několik různých přístupů (např. diskurzivní historická analýza, sociální sémiotika, socio-kognitivní analýza, kritická lingvistika, francouzská sktrukturální diskurzivní analýza, KDA N. Fairclougha, analýza čtení a Duisburská škola.⁹⁵

5. 1 Inspirace Theunem A. van Dijkem

Pro naši práci bude primární inspirace Theunem A. van Dijkem, jehož přístup je řazen na pomezí posledních dvou zmíněných proudů. Podle něj KDA zkoumá, jak aspekty, které jsou předmětem zájmu, mohou hrát roli v reprodukci různých forem dominance. V rámci této analýzy jsou zkoumány vlastnosti řeči, textu a verbální interakce. Dominance přitom následně van Dijk ve svém pojetí definuje jako vykování moci institucemi nebo elitami. Tato skutečnost následně ústí v různé formy sociální nerovnosti (politická, etická, rasová nebo i genderová).⁹⁶

Dijk nepovažuje při používání pojmu diskurz za důležité ani za možné vytvořit jeho vyčerpávající definici. Považuje jej za sociální jev, který může být chápán velmi různě např. jako předmět lingvistiky (tedy text či soubor textů), dále jako sociální praktika (přednáška), konkrétní jednání (prosba) nebo v posledním případě jako komunikační činnost (politická debata). Ve středu výzkumníkova zájmu by mělo být především to: kdo jazyk užívá, kdy, jak a proč tak činí. Diskurz se tak stává pojmem uchopitelným ve třech dimenzích: dimenze jazyka, kognitivní dimenze a dimenze interakce.⁹⁷

Na média je nahlíženo jako na nástroje, které mají klíčovou roli v šíření preferovaných reprezentací a formování zobrazovaných subjektů. Na jejich

---

⁹⁴ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 429.

⁹⁵ VAŠÁT, Petr. Kritická diskursivní analýza: sociální konstruktivismus v praxi. Antropowebzin [online]. 2008, 2008(2–3): 101–112 [cit. 2016-01-04]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/kriticka-diskursivni-analyza-socialni-konstruktivismus-v-praxi>.

⁹⁶ ZÁBRODSKÁ, Kateřina. Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita. 1. vyd. Praha: Academia, 2009, s. 74–75.

⁹⁷ PROKOPOVÁ, Kateřina; ORSÁGOVÁ, Zuzana. Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 30.

působení se podílejí i uživatelé mediálních obsahů, kteří je přijímají mnohdy nekriticky a osvojují si tak kategorizace, jež jim jsou předkládány. Dochází zde často k definování toho, co je následně považováno za „normální“, což je posléze porovnáváno s „abnormálním“. Pokud jsou v médiích zobrazovány menšiny, dochází mnohdy k vytváření situací, v nichž není řada významů vyjádřena explicitně, neboť kdyby tak produkována byla, dala by se bezesporu označit za rasistickou. Takto koncipovaná prezentace minorit bývá označována za příklad nového rasismu, postaveného na kulturní odlišnosti a představitelé zobrazovaných menšin jsou tak stigmatizováni. Dochází tak k diferenciaci účastníků zobrazovaných událostí na kategorie MY a ONI, kterou jsme již zmínili v předchozí části. Taková reprezentace zdůrazňuje odlišnosti zástupců menšin a zároveň explicitně nebo také implicitně apeluje na soudržnost naší skupiny. V rámci takové kategorizace stojí za vznikem ideologické opozice postup s názvem ideologický čtverec, který zahrnuje způsob, jak vnímáme a popisujeme skupinu, jíž jsme součástí, a jak nahlížíme na skupinu těch ostatních. V rámci tohoto čtverce:

1. vyzdvihujeme dobré vlastnosti nebo jednání naší skupiny,
2. zdůrazňujeme špatné vlastnosti nebo jednání druhých,
3. potlačujeme špatné vlastnosti nebo jednání naší skupiny,
4. marginalizujeme dobré vlastnosti nebo jednání druhé skupiny.⁹⁸

Nyní se zaměříme na stejné texty, jež jsme zkoumali v předchozí kapitole z hlediska kvantitativního. Klíčové pro nás bude zaměřit se na lexikální stránku textu, přičemž budeme též věnovat pozornost různým rétorickým prvkům, jež mohou mít přesvědčovací funkci. Zaměříme se také na fakt, jestli se v textech objevují prvky podporující stereotypní náhled na tuto menšinu. Každé zkoumané období přehledně oddělíme a doplníme jej o společenský kontext, aby bylo zřejmé, které události byly v daném roce klíčové, což se podle našich předpokladů projeví na intenzitě a způsobu zobrazování událostí.

---

⁹⁸ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 448–450.

Abychom definovali, jaké chování příslušníků romské minority zobrazované na Nově, považujeme za stereotypní, budeme vycházet ze závěrečné zprávy výzkumu *Romská minorita a postupy integrace* publikované v roce 2002. Výzkum byl prováděn ve 170 městech České republiky a jeho součástí bylo zjistit, jaké problémy převažují v soužití majority a romské komunity. Tyto problémy pak následně tým výzkumníků rozdělil do jednotlivých kategorií, přičemž některé podle nás shrnují nejčastější témata, s nimiž jsou příslušníci romské minority spojováni.⁹⁹

Prvním z nich je trestná činnost Romů. Jak může být zobrazování těchto událostí zavádějící, je patrné z konstatování Jiřího Homoláče, který poukazuje na fakt, že v srpnu 1995 bylo v televizním pořadu *Aréna* odvysíláno důkazy nepodložené prohlášení, že Romové páchají 80 % veškeré trestné činnosti na území naší republiky. Tento výrok Homoláč vyvrací pomocí poznatků získaných rozhovorem s romským aktivistou, od něhož převzal údaj za rok 1991, v němž se procento trestné činnosti spáchané Romy pohybovalo přibližně kolem pouze 13 %.¹⁰⁰

Jako další průzkum uvádí sociální problémy romské minority, do nichž spadá především špatná bytová situace Romů a také vysoké procento nezaměstnanosti. V tomto směru je s Romy jednak spojována nezaměstnanost a zároveň jim je vytýkáno pobírání a časté zneužívání dávek sociální péče a státní sociální podpory. Mnohdy je pak uváděno, že se jedná o jediné zdroje jejich obživy, přičemž u Romů stále převažuje viditelná nechuť získat zaměstnání. Do této kategorie ještě zařadíme také mnohdy problematický přístup Romů ke vzdělávání.

Třetím a poslední typ stereotypů, na které se zaměříme, se týká problémů v občanském soužití majority a minority. Zde jsou za primární překážku považovány sousedské vztahy. Majoritní část obyvatel Romům často vytýká nadměrnou hlučnost v nočních hodinách a neupravené okolí bydliště.¹⁰¹

---

⁹⁹ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Romská minorita a postupy integrace: závěrečná zpráva z výzkumu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 31–32.

¹⁰⁰ HOMOLÁČ, Jiří. *A ta černá kronika!*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1998, s. 82.

¹⁰¹ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Romská minorita a postupy integrace: závěrečná zpráva z výzkumu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 31–32.

Následující část naší práce tedy rozdělíme na dva úseky a zaměříme se již na práci s jednotlivými texty. V prvním oddílu navážeme na výše zmíněné stereotypy, které jsou v souvislosti s romskou minoritou nejčastěji spojovány. Po stručném nastínění nejdůležitějších charakteristik vztahu mezi majoritou a minoritou z daného období se již budeme věnovat kompletnímu zhodnocení všech příspěvků, přičemž je vždy doplníme i o konkrétní ukázky z přepisů.

Ve druhém oddíle se pak zaměříme na v textech explicitně i implicitně rozeznatelnou kategorizaci na MY a ONI. Jedná se o obdobný postup, jaký ve své diplomové práci zavedla Adéla Badáňová, která se ovšem zaměřovala na obraz romské minority v tištěných denících. Ještě doplníme, že také v rámci této části jednotlivé zjištěné poznatky na jejím konci využijeme k zodpovězení výzkumné otázky a k ní vztahující se hypotéze, jejíž potvrzení nebo vyvrácení budeme v závěru naší diplomové práce potřebovat k zodpovězení hlavní výzkumné otázky, zda se mediální obraz Romů v pořadu Televizní noviny v průběhu let proměnil.

Výzkumná otázka č. 5 Byl nejdůležitějším událostem ze sledovaných let věnován větší prostor?

Hypotéza: Předpokládáme, že TV Nova vzhledem ke svému sklonu podporovat stereotypní vnímání Romů, bude problematické soužití majority a minority zobrazovat ve větším množství příspěvků.

Rok 1998

Prvnímu roku, jež jsme si zvolili pro svůj výzkum, předcházel rok 1997, v němž podle práce Petra Preclíka začal být na českou vládu vyvíjen tlak ze strany Evropské unie a Rady Evropy především kvůli rychlému nárůstu migrace romského obyvatelstva do Kanady. Ta totiž na začátku března 1997 české romské rodině udělila status uprchlíků na základě prokázaného strachu z návratu do České republiky s poukazem na nedostatečnou ochranu ze stran úřadů proti potenciálním atakům. V létě se pak tato problematika dostala až na mezinárodní úroveň, když Romové začali do Kanady odcházet hromadně, a tak se již o situaci romské menšiny začaly vést debaty i v politických kruzích. Na počátku roku 1998 byla do

vládního programu zařazena poznámka, že vztah státu k menšinám v něm žijících bude jeden z jejích hlavních cílů. Ale ani za vlády ČSSD, která vyhrála předčasné volby, nebyla ustanovena koncepce řešící romskou problematiku. 15. září pak došlo k odstartování nejvíce závažné kauzy, kdy došlo k rozhodnutí zastupitelstvem městské části Ústí nad Labem-Neštětice, že v Matiční ulici bude zbudován plot oddělující domy obydlené převážně romskými obyvateli od obydlí příslušníků majoritní části obyvatel. Výstavba zmíněného plotu byla stanovena na 30. srpna 1999, avšak kvůli odkládání došlo k jeho postavení až 13. září téhož roku. Toto rozhodnutí, za nějž byla Česká republika mezinárodně odsouzena okolními zeměmi, však přestalo platit poté, co stát městu Ústí nad Labem přislíbil odkoupení domků v Matiční ulici, a tak byla zeď 24. listopadu odstraněna.¹⁰²

Z celkového počtu 34 příspěvků se pouze jeden zaměřil na informování o poskytnutí azylu početné romské rodině v Kanadě. Kauzu s plotem, který byl postaven v Matiční ulici, zobrazovaly pouze dva příspěvky. Větší počet, konkrétně čtyři, pak reflektovaly události mítinku ve městě Nový Bor, během něhož došlo k napadení politiků přítomnými občany. Nejvíce se pak v pořadu Televizní noviny objevovala kauza spjatá s trestnou činností ve městě Varnsdorf zobrazovanou celkem v šesti příspěvcích.

Diskurz stereotypů

V této části se zaměříme především na skutečnost, jak se v daných příspěvcích objevovalo zobrazování stereotypů, přičemž uvedeme také některé z konkrétních případů, které byly podle našeho názoru nejvíce příznakové a pro potenciální vytváření náhledu na romskou minoritu nejvíce nebezpečné. V úvodu zmíníme skutečnost, že jsme v některých sledovaných příspěvcích zaznamenali absenci hlubšího náhledu do zobrazované problematiky. Jednalo se především o informace, které byly uvedeny bez širšího kontextu.

---

¹⁰² PRECLÍK, Petr. *Mezinárodní obraz ČR v kontextu její politiky vůči romské menšině*. Brno, 2016. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Hubert Smekal, Ph.D., s. 23–28.

Takové zpracování můžeme vidět na následujícím úryvku, který uvedla moderátorka Jitka Obzinová ve studiu takto: „Je to **hrozn**é, ale o víkendu došlo v Moravské Nové Vsi na Břeclavsku k dalšímu rasově motivovanému útoku na romskou rodinu. Příznivci hnutí skinheads řádili v této obci už poněkolkáté.“¹⁰³ Ačkoli se jedná o útok na romskou rodinu, tvrzení, že jde už o několikátý útok v této obci, považujeme za závidějící a evokující v divákovi, že je zde situace, kvůli dalšímu ataku jistě vyhocená, což bezesporu podporuje adjektivum hrozn^é umístěné na samém začátku ukázky i samotný název celého příspěvku *Další rasově motivovaný útok*. Citace pochází z pátého příspěvku odvysílaného 16. března 1998 a po přečtení předchozích čtyř jsme došli k závěru, že pouze v prvním byl zobrazovanou událostí útok. Jednalo se však o útok na Romy a odehrál se v Břeclavi a nikoli v Moravské Nové Vsi. Obdobně ploché informace jsme našli také v příspěvku s pořadovým číslem osmnáct z 29. června, z něhož pochází tato část: „Vzhledem k tomu, že jde na Písecku už o třetí rasově motivovaný útok, rozhodli se protivínští Rómové, že budou držet hlídky.“¹⁰⁴ Opět je zde informace o v pořadí třetím útoku, která nebyla doplněna o žádný kontext. A ani v předchozích příspěvcích nejsou uvedeny žádné informace o zmíněných dvou předešlých útocích.

V příspěvku, v němž se mluvilo o již zmíněné stavbě plotu oddělujícího příslušníky minority od domů, v nichž žijí členové majority, došlo k tomu, že první¹⁰⁵ ze dvou příspěvků s touto tematikou neuváděl žádný kontext a začínal takto: „Dalo se očekávat, že ta známá zed' v Matiční ulici bude stále horkým bramborem. Dnes se v Ústí nad Labem sešli Romové, starousedlíci a představitelé města, řešili zde problémy společného soužití, které o velikonocích vyvrcholily potyčkou mezi padesáti Romy a stejným počtem policistů. Jednání se neobešlo bez jiskření na obou stranách.“¹⁰⁶

Po analýze všech 34 odvysílaných příspěvků je zřejmé, že nejčastěji mediálním obrazem příslušníka romské minority byl Rom – pachatel trestné činnosti. S tímto

---

¹⁰³ Příspěvek *Další rasově motivovaný útok* z 16. 3. 1998.

¹⁰⁴ Příspěvek *Potyčka skinů s Rómy v jižních Čechách* z 29. 6. 1998.

¹⁰⁵ Na tomto místě bychom rádi podotkli, že se jednalo o první z příspěvků, které jsme našli po zadání klíčového slova Rom.

¹⁰⁶ Příspěvek *Zed', která má v Ústí nad Labem oddělit Rómy od starousedlíků* ze dne 22. 8. 1998.

stereotypem byli Romové spojeni v 15 příspěvcích. Docházelo tak ke značné redukci charakteristik Romů, které jsou následně považovány za přirozené a očekávatelné, ačkoli jsou definované uměle pomocí kulturní kategorizace. Je tedy zřejmé, že tak Nova zobrazovala členy minority jako osoby potenciálně ohrožující řád nastolený ve společnosti, a proto vzniká potřeba z ní takové jedince vyčleňovat.¹⁰⁷ Ačkoli převažovaly příspěvky, v nichž bylo tvrzení, že jsou pachatelé Romové, potvrzené promluvou zástupcem některé z institucí (nejčastěji policie), nebyly výjimkou ani případy, kdy za pachatele byli příslušníci romské minority považováni pouze na základě spekulací.

Takové označení jsme našli hned v prvním příspěvku odvysílaném 2. března s názvem *Víkendové rasové útoky*. Moderátorem je předtočená reportáž uvedená slovy: „O víkendu se zvedla vlna rasově orientovaných útoků. Iniciátory rvaček byly tentokrát **převážně Romové...**“¹⁰⁸ Obdobně s informacemi, které divákovi zprostředkoval reportér: „**Přibližně šestice Romů měla údajně bez důvodu napadnout v Jablonci nad Nisou vrchního restaurace U Papouška.**“¹⁰⁹ Příslovce převážně, přibližně a údajně vnímáme jako krajně zavádějící, protože jejich používání chápeme jako důkaz pochyb a nepodloženosti sdělovaných informací, které mohou být zavádějící, aniž by si to divák uvědomoval. Dále pak již byli Romové označováni jako kriminálníci přímo např.: „Romové se v ČR strachují o život a opětovně zvažují, že budou emigrovat do zahraničí. Vyplývá to z prohlášení Romské občanské iniciativy. **Romové spáchali** o víkendu tři rasisticky motivované útoky.“¹¹⁰ „Skupina 10 Romů dostala u soudu ve Svitavách podmíněné tresty. **Romové** letos v únoru **zbili a zkopali** v Moravské Třebové 4 policisty v civilu. Tresty se pohybují v rozmezí od 5 do 12 měsíců. 2 ženy byly obžaloby zproštěny...“¹¹¹ Policie tam zadržela čtveřici slovenských **Romů**, kteří z budovy **vynášeli** výpočetní techniku. Zdánlivě banální **krádež...**“¹¹²

---

¹⁰⁷ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých. In: *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 154.

¹⁰⁸ Příspěvek *Víkendové rasové útoky* z 2. 3. 1998.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Příspěvek *Romové se strachují v ČR o život* ze dne 3. 3. 1998.

¹¹¹ Příspěvek *Romové dostali podmíněné tresty* ze dne 9. 6. 1998.

¹¹² Příspěvek *Loupež na Magistrátu* ze dne 4. 8. 1998.

Druhou kategorií stereotypů, do níž patří sociální problémy romské minority, jsme našli pouze v jediném příspěvku nazvaném *Gang* z 11. dubna, v němž je reflektováno, že v Ostravě byli pozatýkáni příslušníci gangu obvinění z krádeže aut. Ačkoli Romové nijak nefigurovali při vyšetřování, byli příslušníci této minority zmíněni jako oběti zadrženého gangu, označeni za negramotné: „Policisté rovněž prověřují, nakolik je reálná spolupráce leasingových společností s pachateli. Některé z nich totiž prodávali vozy i Romům, u kterých bylo zjištěno, že **neumí ani číst a psát**.“¹¹³

Ve dvou příspěvcích jsme pak identifikovali zobrazování posledního typu stereotypů, konkrétně se jednalo o příspěvek s již příznakovým titulkem *Zničený dům*, který začíná: „Jeden **zdevastovaný** dům na atraktivním místě v centru Chebu má **vymláčená** okna a je zaplaven **odpadky**, mezi kterými pobíhají **krysy**. Zatímco obyvatelé okolních domů se cítí ohroženi, majitel nemovitosti viní ze současného stavu asi pět desítek romských nájemníků.“¹¹⁴ Zobrazuje Romy jako ničitele domu, ale také poukazuje na obavy lidí z majoritní části obyvatel, kteří žijí v sousedství. Druhý pak obsahoval informace o stavbě zdi v Maticní ulici a bylo v něm opět zřejmé vykreslení problematičtějšího soužití: „Dnes se v Ústí nad Labem sešli Romové, starousedlíci a představitelé města, řešili zde problémy **společného soužití**, které o velikonocích vyvrcholily potyčkou mezi padesáti Romy a stejným počtem policistů.“¹¹⁵

Diskurz odlišnosti

V prvním ze sledovaných období se podle již dříve zmíněných kvantitativních závěrů nacházelo nejvíce explicitních označení Rom, které bylo uvedeno jak v textu promluv jednotlivých tvůrců zpravodajství, tak tímto způsobem byly pojmenovány dotázané osoby vyjadřující se k vysílané reportáži. Jednalo se tedy o kategorizaci MY a ONI, přičemž se nyní pokusíme demonstrovat, jaké příklady této diferenciaci, podporující smýšlení o této minoritě jako o „těch odlišných“, jsme v jednotlivých příspěvcích našli.

¹¹³ Příspěvek *Gang* ze dne 11. 4. 1998.

¹¹⁴ Příspěvek *Zničený dům* ze dne 23. 5. 1998.

¹¹⁵ Příspěvek *Zed', která má v Ústí nad Labem oddělit Rómy od starousedlíků* ze dne 26. 8. 1998.

Jako první uvedme nejčastější příklad, kdy jsou účastníci událostí rozděleni podle příslušnosti buď k etnické minoritě či majoritě, přičemž na uvedeném úryvku lze sledovat explicitní označení: bílí Češi. „Nenávist vůči **Romům** vyplula na povrch tentokrát v Karvině, kde se objevily desítky rasistických letáků adresovaných **bílým Čechům**...“¹¹⁶ Za nadbytečnou jsme považovali diferenciaci v příspěvku s názvem *Zlínští Romové mobilizují pomoc pro slovenské Romy postižené povodní*. Už z uvedeného titulku je zřejmé, že etnické označení bylo rozvinuto o shodná adjektiva, podle místa, kde Romové žijí. Moderátorka ve studiu uvedla příspěvek slovy: „Je pochopitelné, že zprávy přicházející z vyplavených oblastí východního Slovenska rozjitřily příliš čerstvé vzpomínky loni zaplavených **Moravanů**. První, kdo zmobilizoval své síly k přímé pomoci, byli **Romové**. Podle jejich tvrzení chtějí podobně pomáhat i v Čechách. Ještě v noci po deštivé smršti navázal **zlínský Rom Ján Rác** kontakt se základní školou v Jarovnicích. Tam si voda vybrala daň desítek lidských životů mezi **rómskými** obyvateli...“¹¹⁷ Vzniká tak obraz sounáležitost mezi všemi Romy bez ohledu, v jakém státě žijí. Za zmínku podle nás stojí neobvyklá diference na Moravany a Romy, neboť tím jsou Romové z této skupiny ihned vyčleněni. Tento jev bychom navíc označili jako příznakové a značící konstrukci tzv. stereotypu slušného Roma. Ten vzniká nadhodnocováním pozitivních vlastností. Díváme se pak na takové zástupce jako na výjimky, v tomto případě jako na jedny z mála Romů, kteří pomohou ostatním. V důsledku může být tento typ zobrazování stejně příznakový jako v případě poukazování na negativní vlastnosti dané minority.

Jako další typ diferenciacie jsme definovali případy, v nichž bylo v opozici označení Rom versus povolání příslušníka majority, např. již titulek osmého příspěvku nesl toto rozlišení: *Podnikatel versus Romové* a následně bylo zahrnuto i v textu „**Podnikatel** z Tachovska vyrazil svým terénním vozem dveře u domku romské rodiny v Bělé nad Radbuzou. Společně se svým přítelem pak jednoho z **Romů** fyzicky napadl.“¹¹⁸ V příspěvcích zobrazující incident v Novém Boru se

---

¹¹⁶ Příspěvek *Rasistické letáky v Karvině* z 3. 3. 1998.

¹¹⁷ Příspěvek *Zlínští Romové mobilizují pomoc pro slovenské Romy postižené povodní* z 23. 7. 1998.

¹¹⁸ Příspěvek *Podnikatel versus Romové* ze dne 12. 4. 1998.

pak využívala diferenciacie Rom versus politik¹¹⁹. V nejvíce zobrazované kauze – incidentu ve městě Varnsdorf, při němž byl při střetu zastřelen muž romského původu cizincem pak docházelo k rozlišení na Roma versus Albánce, evokující, že zastřelený muž nebyl občanem České republiky: „Skupina **Romů** v neděli ulici zatarasila, aby nemohli odjet **Albánci**, kteří ve městě vyhrožovali ozbrojeným útokem. Incident byl původně pokládán za etnickou potyčku mezi **Albánci a Romy**...“¹²⁰

V posledním identifikovaném případě pak byli příslušníci romského etnika nazýváni explicitně, zatímco majoritní zástupci implicitně jako obyvatelé, kteří na území českého státu žijí ve srovnání s Romy, podstatně déle. Vše bylo obsaženo již v samotném titulku *Zed', která má v Ústní nad Labem oddělit Romy od starousedlíků* a podpořeno bylo i v textu: „Čtyřmetrová zed', která měla rozdělit starousedlíky od **Romů**, měla stát původně 300 000 korun...“¹²¹

Rok 2013

Podle Úřadu vlády České republiky, jenž ve své *Zprávě o stavu romské menšiny 2013* vycházel především z výzkumu agentury STEM, zaujímaly vůči Romům nepříznivé postoje přibližně dvě třetiny lidí (69 %), z nichž největší podíl 30 % má mírně odmítavý vztah, 25 % má názor jednoznačně odmítavý a posledních 14 % respondentů k Romům pociťovalo odpor. V problematice sociálního vyloučení je poukazováno na skutečnost, že ačkoli příslušníci minority i majority žijí ve vzájemné blízkosti a v obdobných životních podmínkách, existují významné rozdíly z hlediska socioekonomické situace, v níž se nacházejí.¹²² Prvních osm měsíců roku 2013 bylo dramatických především kvůli protiromským náladám v různých částech České republiky projevujícím se především jako různá shromáždění a demonstrace proti Romům. Média na jedné straně informovala o těchto nepokojích a na straně druhé byly divákovi předkládány zprávy

---

¹¹⁹ Např. příspěvek *Romové napadli Miroslava Sládka* ze dne 10. 5. 1998.

¹²⁰ Příspěvek *Varnsdorf – válka* ze dne 14. 9. 1998.

¹²¹ Příspěvek *Zed', která má v Ústní nad Labem oddělit Romy od starousedlíků* ze dne 26. 8. 1998.

¹²² Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2013. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, 2014 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2013-124136/>.

o narůstajících sociálních problémech Romů, z nichž nejvíce palčivé byly ty spjaté s bydlením. Především se pak jako hlavní spouštěč všech nepokojů jevila kriminalita Romů. O tom svědčí i fakt, že dvě z nejvíce sledovaných kauz ve vysílání televize Nova byly založeny na násilí.

První z nich se odehrála v posledním květnovém týdnu ve městě Duchcov, v němž skupinky Romů zaútočily na manželský pár. Již tento čin byl spouštěčem protestů. Výraznější odezvu u veřejnosti však zaznamenal incident z června téhož roku na sídlišti Máj v Českých Budějovicích. Na jeho počátku byl konflikt na dětském hřišti, avšak celá kauza měla mnohem větší časový a územní přesah.¹²³ Ze všech 28 příspěvků, které byly v rámci hlavní zpravodajské relace Televizní noviny v roce 2013 odvysílány, zobrazovaly události v Duchcově celkem čtyři zkoumané jednotky. Zatímco devět příspěvků s tematikou incidentu v jihočeském městě tvořilo přibližně 32 % z celkového množství.

Diskurz stereotypů

Jak jsme již zmínili, podle výzkumu byla v roce 2013 nejvíce palčivá témata týkající se společného soužití příslušníků minority a majority. Také v tomto roce chyběly hlubší informace o dané problematice krizových lokalit. Přičemž v jednom z případů došlo k zcela neodůvodnitelnému spojování důvodů probíhající demonstrace se skutečností, že v daném městě žije i romská populace.

Jednalo se o příspěvek nazvaný *Manévry kvůli pochodu radikálů* odvysílaný 1. května. V jeho úvodu se divák dozvěděl, že na 1. máje v Přerově demonstrovali anarchisté. Po uvedení je slovo předáno redaktorovi, který živě sděluje, kolik se na místě pohybuje demonstrantů a policistů. Dále situaci komentuje následovně: „... Střežené bylo hlavně nádraží a také lokalita těsně vedle nádraží. V ní žijí **Romové**. Právě proti nim tu stejní radikálové zorganizovali velkou demonstraci před dvěma lety a tehdy se to **neobešlo bez velkých výtržností**.“¹²⁴

---

¹²³ Romové v neklidné době. *NEWTON Media* [online]. Praha: Newton Media, 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/analyzy/romove-v-neklidne-dobe/detail>.

¹²⁴ Příspěvek *Manévry kvůli pochodu radikálů* ze dne 1. 5. 2013.

Potenciální příjemce tak za důvod nepokojů ze začátku považuje romské obyvatele Přerova. Zarážející se jeví především skutečnost, že hned v následujícím prohlášení uvádí informace na pravou míru: „Policisté od rána kontrolovali také všechna auta, která do Přerova přijížděla. Dnes se ale demonstrovalo **hlavně** proti Evropské unii. Podívejte se, jak to v Přerově vypadalo.“¹²⁵ Použití příslovce hlavně vnímáme v tomto kontextu jako silně příznakové, neboť ve zbytku příspěvku nikdo nepřipouští, že by se demonstrovalo proti něčemu jinému, nežli je EU. „Jakub Škrabák, slovenský účastník demonstrace: Podporujeme boj evropských národů za samostatnost a proti diktatuře Bruselu.“¹²⁶

Nepokoje ve městě Duchcov byly námětem čtyř příspěvků. První z nich, odvysílaný koncem června, je ve studiu moderátorem uváděn bez kontextu, proč se vlastně demonstrace odehrává: „Demonstranti se romský mítink snažili napadnout do poslední chvíle. A i přesto, že už se demonstranti v podstatě rozcházel, tak se asi skupinka pěti z nich dostala přes policejní kordon k Romům...“¹²⁷ Přičemž vysvětlení neobsahuje ani následující komentář vysílaný živě a ani předtočená reportáž.

Kromě problematického soužití, které je zobrazováno jako zdůvodnění vznikajících nepokojů, jsou také v tomto příspěvku podle našeho názoru patrné výše definované atributy vytvářející tzv. slušné Romy. Tyto vlastnosti jsou patrné v promluvě redaktora, v níž konfrontuje dvě skutečnosti. Jednak pochod radikálů, jednak setkání Romů, o němž je zdůrazněno, že probíhalo bez menších názorových či jiných střetů.: „Zatímco dav pravicových radikálů křižoval Duchcovem a vyvolával bitku s policií, romský mítink se celou dobu odehrával **v poklidu**.“¹²⁸

Nejvíce pozornosti v oblasti vzájemného soužití televize Nova věnovala ve vysílání událostí v Českých Budějovicích. Na jednom z místních sídlišť – sídlišti Máj – se na základě rozepře dvou dětí na hřišti, do níž se následně vmísili

¹²⁵ Příspěvek *Manévry kvůli pochodu radikálů* ze dne 1. 5. 2013.

¹²⁶ Příspěvek *Manévry kvůli pochodu radikálů* ze dne 1. 5. 2013.

¹²⁷ Příspěvek *Boje v ulicích: Policie zasáhla proti extrémistům* ze dne 23. 6. 2013.

¹²⁸ Příspěvek *Boje v ulicích: Policie zasáhla proti extrémistům* ze dne 23. 6. 2013.

i dospělí, odehrál konflikt, který spustil lavinu nevole a nesnášenlivosti vůči Romům.

V příspěvcích zobrazujících tyto události a následné reakce na ně (protesty a demonstrace) byly mnohdy sdělované skutečnosti krajně nadhodnocovány a dramatinovány. Tento jev je patrný např. v příspěvku s názvem, který už obsahuje velmi dramatické přirovnání: *Sídliště Máj se znovu proměnilo v bojové pole*. V něm v momentě, kdy moderátor ve studiu předával slovo redaktorce, zaznělo: „Obyvatelé sídliště, kde žije 22 tisíc lidí, z toho 400 Romů, se pak začali obviňovat z rasismu, až to eskalovalo v to, co jsme před chvílí viděli. A Michaela Klárová se ze sídliště Máj před chvílí vrátila, teď je s námi ve vysílání. Michaelo, byl dnes v Budějovicích klid?“¹²⁹ Situace vykreslená pomocí slovesa eskalovat je vzápětí redaktorkou opět zbavena jakékoli dramatickosti: „Dobrý večer. Tak, na sídlišti Máj v tuto chvíli panuje **absolutní klid**. Nikdo by vůbec neřekl, že včera tam došlo ke střetu policie s demonstranty, ke kterým se přidali místní obyvatelé.“¹³⁰ Na uvedené dělení však opět navazuje promluva, která nenechá diváka na pochybách, že situace se jenom tak nezlepší, redaktorka totiž podotkne, že „Ve vzduchu je ale cítit jakési zvláštní napětí, jak jsem dnes měla možnost mluvit s místními Romy, tak mi říkali, že se bojí toho, co bude dál.“¹³¹

Stereotypní zobrazování Romů jako kriminálních nebylo tak patrné jako v prvním ze zkoumaných roků – 1998. I v tomto roce však bylo např. patrné vyslovování nepodložených hypotéz, které vznikly především ze zakořeněných náhledů na příslušníky této etnicity.

Tento jev byl patrný např. v posledním příspěvku *Záhadné dítě, komu patří malá blondýnka?* V něm je zobrazovanou událostí přítomnost blonděaté holčičky v romské rodině v Řecku. Nápadnou odlišnost od rodiny, s níž dívka žila, komentovala moderátorka ve studiu následovně: „Velkou záhadu řeší policisté v Řecku i po celé Evropě. V domě romské rodiny objevili asi 4letou holčičku, která svým vzhledem zapadá spíše do severní nebo východní Evropy a podle

---

¹²⁹ Příspěvek *Sídliště Máj se znovu proměnilo v bojové pole* ze dne 8. 7. 2013.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Příspěvek *Sídliště Máj se znovu proměnilo v bojové pole* ze dne 8. 7. 2013.

policie by mohla být obětí únosu nebo obchodu s dětmi.¹³² Ačkoli je vyslovena tato hypotéza, jež je založena na údajném tvrzení policie, dotázaný policejní ředitel objevení holčičky zhodnotil pouze slovy: „Nebyla zjevná sebemenší podobnost s udanými rodiči. Při výslechu oba podávali rozporuplné výpovědi.“¹³³ Na něž pak zase navazuje redaktorka „Testy DNA domněnky policistů potvrdily, ani jeden z romského páru není rodičem malé Marie, vyšetřování naznačuje, že dívku asi před 4 lety, tedy záhy po narození, unesli biologickým rodičům. Obyvatelé čtvrti tvrdí, že Marii páru dala žena původem z Bulharska.“¹³⁴

Jako zcela nadbytečnou zmínku o romském původu aktérů, kteří jsou označeni jako potenciální útočníci, jsme toto označení identifikovali v případě muže, který byl odsouzen za zastřelení jednoho z mladíků, které podezíral z úmyslu jej okrást. V celém příspěvku nezazní označení Rom, avšak v samotném závěru z úst odsouzeného zazní obava: „Tak, to by bylo největší obava z těch Romů. Obavu třeba ze šikanování.“¹³⁵

Obdobně neopodstatněné spojování Romů s trestnou činností je možné nalézt také v příspěvku *Dívka si celé přepadení vymyslela*. V průběhu předtočené reportáže totiž vyjde najevo, že dívka si ublížila sama a její obvinění se tak nezakládalo na pravdě. Redaktor následně uvedl známý případ Petra z Břeclavi, jenž svá zranění, která si sám způsobil, připisoval útoku Romů: „Jakých rozměrů může nabrat podobný nápad, ukazuje případ patnáctiletého Petra z Břeclavi. Těžce se zranil, když spadl z balkonu. A protože se bál výprasku, vymyslel si, že ho přepadli Romové...“¹³⁶

Jako poslední, dle našeho mínění, pro vnímání Romů ve spojitosti s kriminalitou nebezpečný způsob zobrazování, uvedeme úryvek, z něhož je patrné, že zvláště pokud není adekvátně zobrazováno chování druhé strany, v tomto případě demonstrantů, nemůže být pochyb, že se jedná o nestranný popis události. Příspěvek byl opět zaměřený na ohlas na kauzu na sídlišti Máj: „(redaktor)

---

¹³² Příspěvek *Záhadné dítě, komu patří malá blondýnka?* ze dne 19. 10. 2013.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Příspěvek *Záhadné dítě, komu patří malá blondýnka?* ze dne 19. 10. 2013.

¹³⁵ Příspěvek *Odsouzený "kušář" nechce do vězení* ze dne 28. 7. 2013.

¹³⁶ Příspěvek *Dívka si celé přepadení vymyslela* ze dne 13. 4. 2013.

V jednu chvíli tam ale člověka bilo hned několik Romů najednou. Policisté sice zasáhli během pár vteřin, zadrželi ale pouze jednoho z nich.¹³⁷

Diskurz odlišnosti

Jak jsme již zjistili v kvantitativní části, v roce 2013 se již v žádném ze všech 28 příspěvků neobjevil žádný popisek obsahující označení Rom v případech, kdy byl jejich promluvám věnován prostor. Diferenciace na majoritní a minoritní část však byla patrná na úrovni promluv jak tvůrců reportáží, tak i dotázaných osob. Především v hlavní kauze, která se v tomto roce odehrála, byla tato kategorizace patrná od jejího prvního uvedení na televizní obrazovce: „Českobudějovické sídliště Máj se proměnilo v bitevní pole, střetli se tam účastníci dvou demonstrací. Jednu organizovali **Romové**, druhou část **obyvatelé sídliště Máj**. Ti chtěli nahlas říct, co se jim nelíbí na chování **romské menšiny**.“¹³⁸ Tato diferenciace je pak v závěru předtočené reportáže ještě posílena redaktorem, jenž pro zasazení události do kontextu uvedl, že „vše začalo na dětském hřišti, kde se ve středu minulý týden popraly dvě malé děti, jedno **romské**, druhé **neromské**, následovala bitka jejich rodičů, přidali se i další dospělí Romové...“¹³⁹

Dalším, méně častým typem, pak byla kategorizace samotnými dotázanými osobami, jimiž mohli být jako příslušníci majority, ale též i minority. Za majoritu v příspěvku *Na sídlišti Máj i dnes zasahovala policie* dokonce promluvil redaktor, který v živém vysílání citoval demonstranty: „Dobrý večer, Markéto. K té třicetičlenné skupině se přidalo asi zhruba stovka, především mladých lidí, kteří za pokřiku „**Češi, pojd'te s náma**“, se vydali touto ulicí přímo do centra sídliště Máj.“¹⁴⁰ Nebo k tomuto striktnímu rozlišení docházelo i v promluvách Romů: „Lucie Bártová, obyvatelka Duchcova: Chceme dokázat lidem, že taky tyhle ulice patří nám, že máme taky práva, jako mají oni, i když jsme černí.“¹⁴¹

---

¹³⁷ Příspěvek *Bude mít zásah na sídlišti Máj dohru?* ze dne 1. 7. 2013.

¹³⁸ Příspěvek *Sídliště se proměnilo v bojiště* ze dne 30. 6. 2013.

¹³⁹ Příspěvek *Sídliště se proměnilo v bojiště* ze dne 30. 6. 2013.

¹⁴⁰ Příspěvek *Na sídlišti Máj i dnes zasahovala policie* ze dne 21. 7. 2013.

¹⁴¹ Příspěvek *Velké policejní manévry dnes zažil Duchcov na Mostecku* ze dne 18. 8. 2013.

Jako poslední příznakové označení v rámci kategorizace na MY a ONI uvedeme obdobný příklad, jaký se vyskytl v předchozím zkoumaném období. Jedná se o členění podle národností pachatelů trestné činnosti, v tomto případě prostituce. „Petr Pípal, starosta Dubí: Tady to bylo rozdělený, tady byli Bulhaři, Ukrajinci, Rusové, kosovští Albánci, **Romové z Ústí, Romové z Teplíc**. A měli to prostě tak rozdělený přesně od čísla popisného k číslu popisnému.“¹⁴² Divákovi jsou Romové jako zločinci označeni vedle pachatelů jiných národností, přičemž vzniká dojem, jako by i oni byli vyjímáni z české populace. Odvysílání takové promluvy též považujeme za příznakové, ačkoli nezaznělo od nikoho, kdo se podílí na tvorbě zpráv. Avšak je důležité podotknout, že právě lidé, kteří zpravodajství vytváří, ovlivňují, jaké promluvy, byť nemusí být jejich, nechají v nejsledovanější relaci zaznít.

Shrnutí

V úvodu této části jsme si stanovili otázku: *Byl nejdůležitějším událostem ze sledovaných let věnován větší prostor?*, k níž jsme následně připojili i hypotézu, kterou jsme pomocí zjištěných poznatků chtěli zodpovědět. Ke každému z roků, které jsme zkoumali, jsme uvedli události, které byly dle zdrojů hodnoceny v kontextu vztahů mezi majoritou a menšinou vnímány jako významné.

V roce 1998 jsme za nejdůležitější vyhodnotili především kauzu, v rámci níž měl v jedné z městských částí v Ústí nad Labem vzniknout plot, který by odděloval domy, v nichž žijí příslušníci minoritní skupiny obyvatel od těch, jež jsou obývány majoritní částí občanů. Za sekundární jsme považovali možné přesahy události, která se stala v roce 1997. Na jejím počátku byl totiž dvacetičlenné romské rodině udělen status uprchlíků kvůli odůvodněným obavám, že by po návratu do České republiky hrozila jejich diskriminace. Z celkového počtu 34 odvysílaných příspěvků, jsme zaznamenali, že pouze jeden se vracel k udělení výše zmíněného azylu romské rodině (příspěvek nazvaný *První romská rodina dostala azyl v Kanadě*). Události odehrávající se v Ústí nad Labem pak byly zobrazovány ve dvou příspěvcích (*Problémy v Maticní ulici*, *Zed', která má*

---

¹⁴² Příspěvek *Víkend speciál: sledujte dnes po "Vesničce"* ze dne 21. 8. 2013.

v *Ústní nad Labem oddělit Romy od starousedlíků*). Celkový podíl těchto výzkumných jednotek činil téměř 11 %.

Za nejvíce významné v roce 2013 jsme na základě výzkumné zprávy z tohoto roku považovaly události, které se odehrály ve dvou městech. Prvním z nich byl Duchcov, v němž Romové zaútočili na manželský pár. Z celkového počtu 28 odvysílaných příspěvků tento útok obsahovaly čtyři z nich (*Boje v ulicích: Policie zasáhla proti extrémistům; Radikálové opět útočili na sídliště Máj; Velké policejní manévry dnes zažil Duchcov na Mostecku; Radikálové vyšli do ulic po celé zemi*).

Druhým městem, v němž se odehrály skutečnosti, které měly velký ohlas, pak byly České Budějovice. Informace o zdánlivě bezvýznamné při a následných demonstrací odvysílala Nova celkem v devíti příspěvcích (*Sídliště se proměnilo v bojiště; Sídliště Máj se změnilo v bojiště; Bude mít zásah na sídlišti Máj dohru?; Policie se střetla s demonstranty; Sídliště Máj se znovu proměnilo v bojové pole; Radikálové opět útočí na sídliště Máj; Radikálové opět útočili na sídliště Máj; Na sídlišti Máj i dnes zasahovala policie; Radikálové vyšli do ulic po celé zemi*). Je ještě nutné podotknout, že o sledovaných kauzách bylo v příspěvcích s názvy *Radikálové opět útočili na sídliště Máj* a *Radikálové vyšli do ulic po celé zemi* referováno současně.

Na základě těchto poznatků tedy můžeme zhodnotit, že oba tyto případy se ve vysílání objevily celkem v 11 příspěvcích a podílely se tak na celkovém počtu přibližně 39% podílem. Výše vyslovenou hypotézu ve znění: *Předpokládáme, že TV Nova vzhledem ke svému sklonu podporovat stereotypní vnímání Romů, bude problematické soužití majority a minority zobrazovat ve větším množství příspěvků*, jsme tedy potvrdili.

Závěr

Cílem této magisterské diplomové práce bylo zjistit, zda se mediální obraz Romů proměnil v průběhu zkoumaného období. Médiiem, na jehož obsahy jsme se zaměřili, byla televize Nova a její hlavní zpravodajská relace – Televizní noviny. Období, která jsme zkoumali, vždy dělilo pět let, abychom adekvátně zachytili případné proměny. První z příspěvků pocházely z roku 1998. Tento rok jsme zvolili především proto, že se jednalo o první rok, v němž začaly být přepisovány mediální obsahy odvysílané na TV Nova, a to společností Anopress, která je databází, na níž lze tyto přepisy snadno dohledat. Druhým zkoumaným rokem pak byl rok 2003, následovaný rokem 2008 a vše jsme završili rokem 2013. Volbou těchto časových úseků jsme chtěli zachytit co nejdelší období a zaznamenat případnou změnu v zobrazování Romů.

Za tímto účelem jsme si zvolili hlavní výzkumnou otázku, která zněla: *Proměnil se v průběhu let mediální obraz Romů?* Odpověď jsme následně hledali pomocí dílčích podotázek, které se vždy týkaly jiných aspektů zkoumaných textů. Příspěvky jsme zkoumali pomocí dvou druhů analýz. První z nich byl kvantitativní typ výzkumu – obsahová analýza. Pomocí ní jsme zodpověděli čtyři z pěti výzkumných otázek. Druhou metodou, s níž jsme pracovali, byla pak kvalitativní analýza, konkrétně diskurzivní analýza inspirovaná přístupem Teuna A. van Dijka. Tuto metodu jsme pro její vysokou míru subjektivního přístupu osoby, kterou je prováděna, aplikovali pouze pro zodpovězení poslední výzkumné otázky.

Nejdřív jsme se zaměřili na množství příspěvků. Výzkumná otázka zněla: *Zvyšoval se v průběhu let počet příspěvků zobrazujících příslušníky romské menšiny?* K ní jsme zároveň formulovali hypotézu, *že se v průběhu let počet příspěvků zvyšoval pro jejich diváckou oblíbenost.* Po získání všech prepisů z databáze Anopress jsme mohli shrnout, že očekávaná tendence navyšování počtu příspěvků odvysílaných v průběhu sledovaného období nenastala. V roce 1998 bylo odvysíláno 34 příspěvků, o pět let později pak pouze 8. V roce 2008 pak bylo odvysíláno nejvíc příspěvků s klíčovým slovem Rom, ačkoli se nestala žádná významná událost, která by figurovala ve více než polovině příspěvků.

V posledním roce 2013 pak Nova odvysílala 28 příspěvků. Stanovenou hypotézu jsme na základě zjištěných poznatků mohli vyvrátit.

V pořadí druhé výzkumné otázky jsme se zaměřili na zvýznamňování jednotlivých výzkumných jednotek. Předpokládali jsme při tom, že se v průběhu let bude zvětšovat význam, který byl příspěvkům přikládán, jelikož se jedná o divácky zajímavé téma. Na základě námi vytvořené hodnotící stupnice jsme mohli zjistit, jaké procento z celkového množství tvořily příspěvky z kategorií méně významné, významné a více významné. Na základě jednotlivých procentuálních podílů z odvysílaných příspěvků v daných letech, jsme posléze mohli naši vytvořenou hypotézu potvrdit.

Následující otázka ve znění *Vzrostl v průběhu sledovaného období počet příspěvků, v nichž byl kladen důraz na etnicitu zobrazovaných osob?*, opět byla zodpovězena pomocí kvantitativního přístupu ke zkoumaným obsahům, přičemž jsme se, jak již samotné znění otázky naznačuje, zaměřili na označení příslušníků k romské etnicitě. V první části jsme hledali výskyt klíčového substantiva Rom a adjektiva romský (včetně jejich gramatických kategorií) v titulcích a posléze jsme se v druhé části zaměřili na samotný text příspěvků. Po prozkoumání všech hodnot, jsme došli k závěru, že se podíl příspěvků, v jejichž titulku bylo obsaženo slovo Rom, v průběhu let proměňoval. Nebyla však zaznamenána ani sestupná, ani vzestupná tendence, která by určila, zda se jedná o trvalý trend. Sestupná tendence ale byla lehce identifikovatelná v případě, když jsme se zaměřili na text jednotlivých příspěvků. Explicitní označení Rom se nejvíce vyskytovalo v roce 1998 celkem v 38 % příspěvků a nejméně pak v posledním roce 2003, kdy se toto označení neobjevilo ani v jednom příspěvku. Naši hypotézu, *že označení Rom se bude používat stabilně a bude se užívat pouze na základě fyzického vzhledu účastníků událostí*, jsme tedy na základě zjištěných hodnot mohli vyvrátit.

Poslední otázka, na níž jsme zodpovídali pomocí metody obsahové analýzy, zněla: *Bylo příslušníkům romské menšiny věnováno dostatek prostoru, aby se vyjádřili?* K této otázce jsme připojili hypotézu, v níž jsme předpokládali, *že by příslušníci minority, zvláště pokud je zřejmá kategorizace účastníků, měli mít*

možnost vyjádřit svůj názor. Z celkového počtu 134 zkoumaných jednotek obsahovalo vyjádření Roma 55 % z nich. Z pohledu jednotlivých let se v posledním roce sice jednotky obsahující promluvu Roma podílely na celkovém množství pouze 46 %, avšak po spočtení aritmetického průměru z celého sledovaného období (rok 1998 – 65 %, 2003 – 63 %, 2008 – 52 % a 2013 – 46 %) je zřejmé, že se podíl pohyboval v průměru kolem 57 %. Naši hypotézu stanovenou v úvodu jsme tak mohli potvrdit.

Následovala kvalitativní část naší diplomové práce. Po stručném uvedení jsme si položili poslední – pátou – otázku, která zněla: *Byl nejdůležitějším událostem ze sledovaných let věnován větší prostor?* Především pro větší časovou náročnost jsme zvolili pouze dva roky, a to rok 1998, kterým jsme začínali, a rok 2013, jímž náš výzkum končil. Hypotéza stanovená k výše zmíněné otázce zněla: *Předpokládáme, že TV Nova vzhledem ke svému sklonu podporovat stereotypní vnímání Romů, bude problematické soužití majority a minority zobrazovat ve větším množství příspěvků.* Předně jsme se u sledovaných let snažili uvést ty nejdůležitější události, které se staly, a následně jsme na vybraném vzorku zkoumali, jestli se tato skutečnost odrazila i na mediálních obsazích. Jako nejvíce důležitou kauzu z roku 1998, která se odehrála v souvislosti soužití minority a majority, jsme podle uvedených zdrojů určili výstavbu plotu, která měla v jedné z městských částí Ústí nad Labem rozdělit domy, v nichž žijí Romové, od těch, v nichž bydlí příslušníci majoritní společnosti. Z celkového počtu 34 příspěvků však tuto kauzu zobrazovalo pouze 11 % z nich.

Za nejvíce významné události, které se odehrály v roce 2013, jsme považovali rozpory mezi majoritou a minoritou ve dvou městech, na něž postupem času navazovaly demonstrace podporující stereotypní vnímání Romů. Prvním z nich byl Duchcov, v němž Romové zaútočili na manželský pár. Z celkového počtu 28 odvysílaných příspěvků však tento útok obsahovaly pouze čtyři z nich. Druhým městem, v němž se odehrály skutečnosti, které měly velký ohlas, pak byly České Budějovice. Informace o zdánlivě bezvýznamné při a následných demonstrací odvysílala Nova celkem v devíti příspěvcích. Ještě uvedeme, že o sledovaných kauzách bylo v dvou příspěvcích referováno současně. Po celkovém zhodnocení

bylo pak zřejmé, že oba tyto případy se ve vysílání objevily celkem v 11 příspěvcích a podílely se tak na celkovém počtu přibližně 39% podílem. Hypotézu, v níž jsme předpokládali, že by se množství takových příspěvků mělo snižovat, jsme tedy potvrdili.

Při zodpovídání všech pěti výzkumných otázek jsme tři z nich (otázku č. 2, otázku č. 4 a otázku č. 5) zodpověděli kladně. U zbývajících dvou jsme k nim vztahující se hypotézy nepotvrdili. Hlavní výzkumnou otázku: *Proměnil se v průběhu let mediální obraz Romů?* tedy můžeme potvrdit. K proměně především došlo v oblasti zvýznamňování příspěvků zaměřené na zobrazování Romů. Příspěvky, které byly zvýznamňovány, pak obsahovaly více slov, promluvu významné osoby nebo také živý vstup. Tyto aspekty posléze v divákovi evokují pocit, že se jedná o významnější události, než opravdu jsou. Také kladné zodpovězení páté otázky, nás utvrdilo v tom, že Nova dává větší prostor příspěvkům, které zobrazují problematické vztahy mezi příslušníky menšiny a většiny. A ačkoli byl Romům v průběhu let věnován větší prostor k vyjádření se k zobrazované skutečnosti, nebylo výjimkou, že byly jejich výpovědi útržkovité, vytržené z kontextu a obsahovaly striktní kategorizaci na MY a ONI také z pohledu Romů. Je tedy patrné, že se mediální obraz Romů změnil s příklonem k negativnímu zobrazování.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Bc. Michaela Brodská

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název katedry: Katedra bohemistiky

Název práce: Proměny mediální reprezentace Romů ve zpravodajství TV Nova

Anglický název: Changing of media representation of Romani people in TV
Nova news

Jméno vedoucího práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Počet znaků: 132 104

Počet příloh: 2 (2. příloha na CD)

Počet titulů použité literatury: 44

Anotace

Téma naší práce nazvané „Proměny mediální reprezentace Romů ve zpravodajství TV Nova“ vychází především ze značně problematických vztahů mezi majoritní a minoritní částí obyvatel České republiky. Na základě tohoto komplikovaného soužití mohou vznikat i tzv. vyloučené lokality či rasová diskriminace. Získané příspěvky byly podrobeny jak kvantitativnímu, tak i kvalitativnímu zkoumání, přičemž jsme se vždy zaměřili na různé aspekty textů.

Klíčová slova: Romové, minorita, stereotyp, kvantitativní analýza, kvalitativní analýza, zpravodajství

Annotation

The subject of our thesis which is called *Changing of media representation of Romani people in TV Nova news* mostly comes from very problematic relations between majority and minority part of the population of the Czech Republic. This complicated coexistence can lead to emergence of the so-called excluded localities or even racial discrimination. Articles were subjected to the quantitative as well as qualitative research, and we have always focused on the various aspects of these articles.

Key words: Romani people, a minorit, stereotype, quantitative analysis, qualitative analysis, news

Shrnutí

V této magisterské diplomové práci zkoumáme, zda jedna z nejvíce oblíbených televizních stanic při tvorbě své hlavní zpravodajské relace v průběhu let změnila obraz příslušníků romské menšiny. Téma naší práce vychází především ze značně problematických vztahů mezi majoritní a minoritní částí obyvatel České republiky.

Na základě tohoto komplikovaného soužití mohou vznikat i tzv. vyloučené lokality či rasová diskriminace. Jako výzkumné jednotky jsme volili tematicky a časově ohraničené zpravodajské příspěvky získané z databáze Anopress. Materiály pak pocházely z let 1998, 2003, 2008 a 2013 a jednalo se celkem o 134 příspěvků.

Získané zkoumané jednotky byly podrobeny jak kvantitativnímu, tak i kvalitativnímu zkoumání, přičemž jsme se vždy zaměřili na různé aspekty textů. Pomocí zjištěných dat, jsme v závěru naší práce mohli zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, zda se mediální obraz Romů na televizi Nova změnil.

Resumé

In this thesis we investigate if one of the most popular television stations over the years has changed the image of the Romani minority while producing their main news reporting. The subject of our thesis mostly comes from very problematic relations between majority and minority part of the population of the Czech Republic. This complicated coexistence can lead to emergence of the so-called excluded localities or even racial discrimination.

We chose theme and time specific news articles, which were obtained from Anopress database, as the research unit. Research materials were from the years 1998, 2003, 2008 and 2013 and we researched 134 news articles.

These articles were subjected to the quantitative as well as qualitative research, and we have always focused on the various aspects of these articles. Through our collected data, we were able to answer our main research question at the end of our thesis, which was whether the media image of Romani minority changed in the television Nova.

Seznam grafů

Graf 1 – Podíl vysílání TV Nova na sledovanosti v roce 1997.....	12
Graf 2 – Hodnocení vzájemných vztahů mezi Romy a ostatními v ČR	35
Graf 3 – Pohled na soužití romské a neromské populace v průběhu let	35
Graf 4 – Počet příspěvků odvysílaných ve sledovaném období	37
Graf 5 – Rozdělení příspěvků dle jejich významnosti	40
Graf 6 – Počet příspěvků v kategorii velmi významné v průběhu let.....	41
Graf 7 – Počet příspěvků obsahující označení „Rom“ v titulku	43
Graf 8 – Počet příspěvků obsahující označení mluvčího jako příslušníka zkoumaného etnika.....	44
Graf 9 – Počet příspěvků obsahující promluvu příslušníka etnické menšiny	47

Bibliografie

Knižní publikace

BAKALÁŘ, Petr. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-180-8.

BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky: netradiční uvedení do sociologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-90-7.

BERGER, Peter L. a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

BESSEROVÁ, Miroslava. *Nova křížem krážem*. 1. vyd. Praha: Formát, 2004. ISBN 80-86718-28-X.

BURTON, Graeme a JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. 391 s. ISBN 80-85947-67-6.

DAVIDOVÁ, Eva. *Romano drom = Cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0524-5.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

FORET, Martin, ed. a JURÁŠ, Pavel, ed. *Aktuální otázky médií, kultury a komunikace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro Centrum kulturních mediálních a komunikačních studií při Filozofické fakultě UP, 2013. ISBN 978-80-244-3553-4.

FORET, Martin, LAPČÍK, Marek a ORSÁG, Petr. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2023-3.

GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-23-4.

HIRT, Tomáš, ed. a JAKOUBEK, Marek, ed. *"Romové" v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-76-8.

HOMOLÁČ, Jiří, ed., KARHANOVÁ, Kamila, ed. a NEKVAPIL, Jiří, ed. *Obraz Romů v střeoevropských masmédiích po roce 1989*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-137-2.

HOMOLÁČ, Jiří. *A ta černá kronika!* 1. vyd. Brno: Doplněk, 1998. Edice literární a jazykovědná. ISBN 80-7239-015-5.

HOMOLÁČ, Jiří. *Internetové diskuse o cikánech a Romech*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1515-8.

HURTÍKOVÁ, Hana. *Framing televizního zpravodajství a jeho účinek na formování politických postojů veřejnosti: případová studie pádu vlády Mirka Topolánka v roce 2009*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-400-1.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.

JIRÁK, Jan et al. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Politická komunikace a média*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0182-6.

KAŠPAROVÁ, Kateřina. *Pravda přichází z Novy*. 1. vyd. Praha: Formát, 1998. ISBN 80-86155-16-1.

KŘÍŽKOVÁ, Martina et al. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007. ISBN 978-80-239-8475-0.

LEONTIYEVA, Yana et al. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-098-2.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-338-3.

NAVRÁTIL, Pavel a kol. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.

PROKOPOVÁ, Kateřina; ORSÁGOVÁ, Zuzana. *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4344-7.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-885-6.

REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých. In: *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 145–160. ISBN 978-80-244-2023-3.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

SCHULZ, Winfried et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0827-8.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠMÍD, Milan. *Média, internet, TV NOVA a já*. 1. vyd. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-69-2.

ŠOTOLOVÁ, Eva. Příchod Romů do Evropy. In: *Romové – reflexe problému*. Praha: Sofis, 1997. ISBN 80-902439-0-8.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Romská minorita a postupy integrace: závěrečná zpráva z výzkumu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. ISBN 80-7338-008-0.

TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8.

URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef a MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3563-4.

VÁVRA, Jan. *Moc a nemoc televize Nova*. 1.vyd. Praha: Prostor, 2013. ISBN 987-80-7260-282-7.

VÁVRA, Martin. Tři přístupy k analýze diskurzu - neslučitelnost nebo možnost syntézy?. In: *Tichý, Radek, ed. "Miscellanea Sociologica 2006"*. 1. vyd. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2006, s. 49-65.

VEČERKA, Kazimír. Romové a sociální patologie. In: *Romové v České republice (1945–1998)*. Praha: Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

ZÁBRODSKÁ, Kateřina. *Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1752-9.

ŽELEZNÝ, Vladimír. *Štvanice: tu televizi nedáme!* 1. vyd. Praha: Knihcentrum, 1999. ISBN 80-86054-85-3.

Periodika

KARHANOVÁ, Kamila a HOMOLÁČ, Jiří. Protěžují novináři Romy? *Mladá fronta DNES*. 2001, roč. 12, č. 23. ISSN 1210-1168.

Internetové zdroje

Analýzy. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. 2012 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/analyzy-vysilani/index.html>.

ATO – *Asociace televizních organizací* [online]. Praha: Asociace televizních organizací, ©2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/>.

ČERNÁ, Magdalena. Nástroje měření sledovanosti médií. In: *Revue pro média: Časopis pro kritickou reflexi médií* [online]. © 2001–2005 Brno: Host, 2004 [cit. 2017-01-24]. Dostupné z: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/nastrojemersled.html>.

Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, ©2016 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>.

Diskurz: Foucaultovské pojetí diskurzu. Encyklopedie lingvistiky [online]. Olomouc: Katedry obecné lingvistiky UP, 2014 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Diskurz:_Foucaultovsk%C3%A9_pojet%C3%AD_diskurzu.

Drahá televize Nova. *Transparency International* [online]. 2011 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/draha-televize-nova/>.

Národnostní menšiny. *Vláda České republiky* [online]. © 2009–2016 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>.

NEJEDLÝ, Václav. *Analýza pořadu Televizní noviny za období 1. leden – 20. únor 2012 se zaměřením na zpravodajské příspěvky týkající se romské etnicity* [online]. 2012 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/TN_leden_%C3%BAnor.pdf.

NEJEDLÝ, Václav. *Romská etnicita prezentovaná ve zpravodajských příspěvcích pořadu Televizní noviny v období leden-únor 2012* [online]. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/analyzy>.

O nás [online]. Praha: Anopress IT, ©2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/anopress>.

Působnost Rady. <http://archiv.rrtv.cz/cz/index.html> [online]. ©1999–2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://archiv.rrtv.cz/pusobnost/index.html>.

Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2013. <Http://cvvm.soc.cas.cz/> [online]. Praha [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/romove-a-souziti-s-nimi-ocima-ceske-verejnosti-duben-2013>.

Romové po roce 1989. <Http://romove.radio.cz/cz> [online]. ©1997-2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18394>.

Romové v neklidné době. *NEWTON Media* [online]. Praha: Newton Media, 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/analyzy/romove-v-neklidne-dobe/detail>.

Sčítání lidu, domů a bytů [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb>.

ŠNÁBL, Vít a NEJEDLÝ, Václav. *Analýza pořadu Televizní noviny za období 11. duben – 31. květen 2012 se zaměřením na zpravodajské příspěvky týkající se romské etnicity* [online]. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/romoveIII.pdf>.

Television News 1989. *Euscreen.eu* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://euscreen.eu/series.html?id=EUS_936B0F55E58E0113EB98A1DAB0C5584E&activeItem=EUS_00B6358E5246B78624FF69E959D3850A.

TZ České peoplemetry měří sledovanost televize už 18 let. *Nielsen Admosphere* [online]. © 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/tz-ceske-peoplemetry-meri-sledovanost-televize-uz-18-let/>.

VAN DIJK, Tuen A. *Critical Discourse Analysis. Univerzita Karlova* [online]. [cit. 2017-04-18]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné

z:<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=100284&kod=JMM654>.

VAŠÁT, Petr. *Kritická diskursivní analýza: sociální konstruktivismus v praxi*. Antropowebzin [online]. 2008, 2008(2–3): 101–112 [cit. 2016-01-04]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/kriticka-diskursivni-analyza-socialni-konstruktivismus-v-praxi>.

ZAHRADNÍKOVÁ, Michaela. *Čtvrtstoletí českých médií. Díl druhý (1994–1999)*. [online]. © 2006–2017 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/tisk/ctvrtstoletí-ceskych-medii-díl-druhý-1994-1999_262024.html.

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2013. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, 2014 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2013-124136/>.

Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015. *Vláda České republiky* [online]. © 2009–2016 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015-146576/>.

Diplomové práce

BADÁŇOVÁ, Adéla. *Proměny mediální reprezentace Romů v českém tisku*. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita.

BOBEK, Martin. *Problematika mediálního konstruování reality*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Vedoucí práce Renata Sedláková.

BRODSKÁ, Michaela. *Prostředky ovlivňování televizního diváka ve zpravodajství TV NOVA*. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého Olomouc, 2014.

KRUMPÁR, Pavel. *Reakce České televize na změny na mediálním trhu v České republice v roce 1994, způsobené nástupem komerčních televizních vysílatelů*. Brno, 2007. Bakalářská diplomová práce. Masarykova universita. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

PRECLÍK, Petr. *Mezinárodní obraz ČR v kontextu její politiky vůči romské menšině*. Brno, 2016. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Příloha č. 1 – Kódovací klíč

1. rok odvysílání

2. číslo příspěvku

3. počet slov
262 a méně slov – 3 body
263–329 slov – 50 bodů
330 a více slov – 70 bodů

4. přítomnost důležité osoby
ano – 50 bodů
ne – 3 body

5. živý vstup
ano (začátek) – 100 bodů
ano (konec) – 60 bodů
ne – 3 body

6. označení Rom v titulku
ano
ne

7. označení Rom v textu
ano
ne

Příloha č. 2 – Seznamy odvysílaných příspěvků

1998

1. Víkendové rasové útoky
2. Romové se strachují v ČR o život
3. Rasistické letáky v Karviné
4. Nový cizinecký zákon v Rakousku
5. Další rasově motivovaný útok
6. Spor mezi kandidáty KDU – ČSL
7. Gang
8. Podnikatel versus Romové
9. První romská rodina dostala azyl v Kanadě
10. Romové napadli Miroslava Sládka
11. Prezident udělil Rómům svobodu
12. Výpovědi
13. Indonésie mrtví
14. Romové v Orlové hrozí, že si utvoří domobranu
15. Zničený dům
16. Komise pro kontrolu BIS vynesla verdikt nad Vladimírem Mlynářem
17. Romové dostali podmíněné tresty
18. Potyčka skinů s Rómy v jižních Čechách
19. Povodně na Slovensku
20. Zlínští Romové mobilizují pomoc pro slovenské Romy postižené povodní
21. Loupež na Magistrátu
22. Zeď, která má v Ústní nad Labem oddělit Rómy od starousedlíků
23. Varnsdorf – válka
24. Incident ve Varnsdorfu
25. Varnsdorf
26. Sebeobrana?
27. Pohřeb olašského Roma
28. Napětí
29. Znovuzadržení Albánce ve varnsdorfském případě
30. Víza pro Slovensko
31. Vazba – Varnsdorf
32. Romové opět žádají o azyl v Británii
33. Za napadení Roma, kterého vzápětí přejelo auto, vyneseny pouze podmíněné tresty
34. Problémy v Matiční ulici

2003

1. ČR dnes vstupuje do druhého desetiletí své samostatné existence
2. Mezi slovenskými Romy roste kvůli snížení sociálních dávek nespokojenost
3. Kdo má nárok na zaměstnání?
4. Poslanci přijali zákon proti zneužívání sociálních dávek
5. Napadení v metru
6. V opuštěném statku u Kladna našla policie dvě mrtvá těla
7. Slovenští Romové se stále častěji stěhují do ČR
8. Stručný přehled zpráv

2008

1. Stručný přehled zpráv
2. Gayové protestují proti novému trestnímu zákoníku
3. V ČR vznikla polovojenská Národní garda
4. Jiří Čunek se prozatím do vlády nevrací
5. Václav Klaus navštívil lidovecké senátory
6. Předseda KDU-ČSL Jiří Čunek opět vyvolal pozdvižení svými výroky o Romech
7. Co na to Romové?
8. Červeňákovi chtějí další odškodnění
9. Stručný přehled zpráv
10. Návrat Čunka se blíží
11. Romské organizace protestují proti čítance pro 2. třídy základních škol
12. Spor o možný návrat Čunka do vlády stále trvá
13. Americké ministerstvo vnitra kritizuje Jiřího Čunka
14. Národní strana chce na svém serveru zveřejnit protiislámský film
15. Jiří Čunek dnes zamířil na americké velvyslanectví v Praze
16. Stehlíková urazila Romy: Děti posílají místo do školy krást
17. Imunita Janáčkové
18. Národní garda
19. Senát dnes jednal o vydání senátorky Liany Janáčkové
20. V Nejdku na Karlovarsku se strhla bitka mezi policisty a Romy
21. Drzé zloděje nerozhodila přítomnost policie
22. Policie sledovala zloděje při vykrádání bankomatu
23. Ozbrojenci hlídali soud znesvářených Romů
24. Extrémisté chtějí hlídat školáky
25. Národní garda nahrazuje policii v Karlových Varech
26. Olašští Romové před soudem
27. Hlídky Národní gardy u základní školy
28. Kanada čelí náporu romských žadatelů o azyl z ČR
29. Romové kvůli rasismu emigrují do Kanady
30. Kanadská ministryně pro přistěhovalectví v Praze
31. Útočník v nacistické uniformě - dostal 12,5 roku
32. Na Olomoucku byli zadrženi 2 pachatelé závažných trestných činů
33. Ve Svitavách demonstrovalo 300 nacionalistů
34. Program extremistů: Vystěhujeme Romy do Indie
35. Žádost Romů: Zrušte Národní stranu!
36. Neobvyklý podvod v Bohumíně
37. Romské gangy: Oprava: rumunské
38. Policie v pohotovosti
39. Romové znovu míří do Kanady, Česku hrozí víza
40. Romové se dnes ostře ohradili proti návrhu ministra Čunka

41. Žhář terorizuje romské rodiny na Bruntálsku
42. "Kastování Romů": Čunek omluvu nedostane
43. Děti ve slovenském městečku čichají toluen
44. Romové vyhnali Dělnickou stranu
45. Litvínovem budou v sobotu pochodovat radikálové
46. Pochod radikálů
47. Pochod radikálů
48. Pravicoví radikálové vyhrožují Romům v Litvínově
49. Vláda bude projednávat zrušení Dělnické strany
50. Průvod radikálů přerostl v bitku s policisty
51. V ČR se daří extremistům
52. Zahraniční zpravodajství
53. Šíření extrémismu
54. Čunek zasahuje v Litvínově
55. Úvod do zpráv
56. Rvačka v hotelu
57. Al-Džazíra kritizuje Česko za rasismus
58. V Janově by mohly nepokoje skončit
59. Přehled zpráv
60. Verdikt v kauze znesvářených olašských Romů - živě II.
61. Verdikt v kauze znesvářených olašských Romů
62. Verdikt v kauze znesvářených olašských Romů - živě I.
63. Extremisté opět v ulicích
64. Krátké zprávy

2013

1. Před 80 lety se dostal k moci Hitler
2. Poslanci už nebudou mít doživotní imunitu
3. Dívka si celé přepadení vymyslela
4. Manévry kvůli pochodu radikálů
5. Boje v ulicích: Policie zasáhla proti extrémistům
6. Sídliště se proměnilo v bojiště
7. Sídliště Máj se změnilo v bojiště
8. Bude mít zásah na sídlišti Máj dohru?
9. Policie se střetla s demonstranty
10. Sídliště Máj se znovu proměnilo v bojové pole
11. Radikálové opět útočí na sídliště Máj
12. Radikálové opět útočili na sídliště Máj
13. Na sídlišti Máj i dnes zasahovala policie
14. Advokátka prohrála spor s matkou oběti
15. Odsouzený "kušař" nechce do vězení
16. Mačetoví útočníci dostali u soudu od 3 od 16 let
17. Velké policejní manévry dnes zažil Duchcov na Mostecku
18. Víkend speciál: sledujte dnes po "Vesničce"
19. Skupina mladíků napadla v noci romskou rodinu
20. Pohřeb romského krále
21. Radikálové vyšli do ulic po celé zemi
22. Ostrava sčítá škody po pochodu radikálů
23. Volební kandidátky se plní jmény
24. Stát sčítá romské děti ve školách
25. Dělbuchy a láhve létaly v Ostravě-Zábřehu
26. Policie zadržela celkem 21 lidí
27. Okresní přebor: FC Romo vyhrálo i bez šesti hráčů
28. Záhadné dítě, komu patří malá blondýnka?